

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
JULIANE KOKOTT
prezentate la 19 decembrie 2018¹

Cauza C-202/18

**Ilmārs Rimšēvičs
împotriva
Republicii Letonia**

**și
Cauza C-238/18
Banca Centrală Europeană
împotriva**

Republicii Letonia

„Acțiune întemeiată pe încălcarea articolului 14.2 al doilea paragraf din Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene – Decizie a unei autorități naționale de suspendare din funcție a guvernatorului băncii centrale naționale”

Cuprins

I.	Introducere	3
II.	Cadrul juridic	4
A.	Dreptul Uniunii	4
1.	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene	4
2.	Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene	5
B.	Dreptul leton	5
1.	Codul de procedură penală	5
2.	Legea privind Banca Letoniei	6
3.	Legea privind Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției	7
III.	Contextul litigiului	7

¹ Limba originală: franceza.

IV. Procedurile în fața Curții și concluziile părților	8
V. Apreciere	10
A. Cu privire la limitele acțiunii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.....	10
1. Cu privire la natura acțiunii	10
a) Modul de redactare și geneza	11
b) Interpretarea sistematică și teleologică	13
2. Cu privire la pârâtul din cadrul acțiunii	15
3. Concluzie intermediară	15
B. Cu privire la competența Curții de a se pronunța cu privire la măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs de KNAB	16
1. Cu privire la competența Curții	16
2. Cu privire la măsurile impuse domnului Rimšēvičs cu titlu de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE	16
C. Cu privire la fond	19
1. Cu privire la încălcarea articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE	20
a) Observații introductive	20
b) Cu privire la noțiunile de condiții necesare exercitării îndatoririlor guvernatorului și de abatere gravă	21
c) Cu privire la probele necesare pentru a demonstra că sunt îndeplinite condițiile pentru a elibera un guvernator din funcție	23
1) O hotărâre pe fond pronunțată de o instanță independentă.....	23
2) Elemente de probă suficiente pentru a permite Curții să se asigure cu privire la materialitatea faptelor	25
d) Concluzie intermediară	29
2. Cu privire la încălcarea invocată a Protocolului privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene	29
3. Cu privire la încălcarea invocată a dreptului leton	31
D. Concluzie intermediară	32
VI. Cheltuielile de judecată	32
VII. Concluzie	33

I. Introducere

1. Care sunt condițiile în care statele membre ale Uniunii Europene pot elibera din funcție guvernatorii băncilor lor centrale?

2. Aceasta este întrebarea care se ridică în prezentele cauze cu privire la domnul Ilmārs Rimšēvičs, guvernator al Latvijas Banka (Banca Letoniei), care a fost suspendat din funcție printr-o decizie a Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției, Letonia) (denumit în continuare „KNAB”), deoarece este suspectat de trafic de influență în favoarea băncii letone Trasta Komerbanka².

3. Curtea este sesizată pentru prima dată cu această problemă în temeiul competenței pe care i-o conferă articolul 14.2 din Protocolul nr. 4 la Tratatul FUE privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene³ (denumit în continuare „Statutul SEBC și al BCE”) de a se pronunța cu privire la deciziile de eliberare din funcție a guvernatorilor băncilor centrale ale statelor membre.

4. Această competență se întemeiază, printre altele, pe faptul că guvernatorii băncilor centrale ale statelor membre a căror monedă este euro, deși sunt numiți și eliberați din funcție de statele membre, sunt de asemenea membri ai unui organ al unei instituții a Uniunii, respectiv Consiliul guvernatorilor Băncii Centrale Europene (denumit în continuare „Consiliul guvernatorilor”). Or, acesta este principalul organ de decizie al BCE și al Eurosistemului⁴ și are de asemenea un rol important în supravegherea prudentială a instituțiilor de credit în cadrul Uniunii⁵.

5. Independența guvernatorilor băncilor centrale naționale, precum și cea a BCE beneficiază, așadar, de o protecție specială, printre altele deoarece reprezintă o condiție esențială pentru stabilitatea prețurilor, obiectiv principal al politicii economice și monetare a Uniunii⁶, a cărei importanță este subliniată prin menționarea sa la articolul 3 din Tratatul UE⁷.

2 Curtea, precum și Tribunalul sunt sesizate, pe de altă parte, cu diferite cauze privind retragerea autorizației Trasta Komerbanka de către Banca Centrală Europeană (BCE) la 3 martie 2016; a se vedea cauzele T-247/16, Fursin și alții/BCE, și T-698/16, Trasta Komerbanka și alții/BCE, pendinte în fața Tribunalului, Ordonanța Tribunalului din 12 septembrie 2017, Fursin și alții/BCE (T-247/16, nepublicată, EU:T:2017:623), precum și recursurile împotriva Ordonanței menționate în cauzele C-663/17 P, BCE/Trasta Komerbanka și alții, C-665/17 P, Comisia/Trasta Komerbanka și alții și BCE, și C-669/17 P, Trasta Komerbanka și alții/BCE, pendinte în fața Curții.

3 Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale (SEBC) și al Băncii Centrale Europene (BCE), anexat la TUE și la TFUE (JO 2016, C 202, p. 230).

4 A se vedea în special articolul 12.1 din Statutul SEBC și al BCE.

5 A se vedea în special articolul 26 alineatul (8) din Regulamentul (UE) nr. 1024/2013 al Consiliului din 15 octombrie 2013 de conferire a unor atribuții specifice Băncii Centrale Europene în ceea ce privește politicile legate de supravegherea prudentială a instituțiilor de credit (JO 2013, L 287, p. 63).

6 A se vedea în special articolul 119 alineatele (2) și (3), articolul 127 alineatul (1), articolul 219 alineatele (1) și (2) și articolul 282 alineatul (2) TFUE.

7 Potrivit termenilor avocatului general Jacobs, independența BCE nu este astfel un scop în sine, ci vizează să permită BCE să urmărească în mod eficient obiectivul stabilității prețurilor: a se vedea Concluziile prezentate în cauza Comisia/BCE (C-11/00, EU:C:2002:556, punctul 150). A se vedea de asemenea, cu privire la legătura dintre independența BCE și obiectivul stabilității prețurilor, Proiectul de tratat de modificare a Tratatului de instituire a Comunității Economice Europene în vederea creării unei uniuni economice și monetare, Comunicarea Comisiei din 21 august 1990, Buletinul Comunităților Europene, anexa 2/91, în special paginile 14, 20 și 58.

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*

6. Articolele 129-131 TFUE au următorul cuprins:

„Articolul 129

(1) SEBC este condus de organele de decizie ale Băncii Centrale Europene, care sunt: Consiliul guvernatorilor și Comitetul executiv.

(2) Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene, denumit în continuare «Statutul SEBC și al BCE», este definit într-un protocol anexat la tratate.

[...]

Articolul 130

În exercitarea competențelor și în îndeplinirea misiunilor și îndatoririlor care le-au fost conferite prin tratate și prin Statutul SEBC și al BCE, Banca Centrală Europeană, băncile centrale naționale sau membrii organelor lor de decizie nu pot solicita și nici accepta instrucțiuni din partea instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii, a guvernelor statelor membre sau a oricărui alt organism. Instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii, precum și guvernele statelor membre se angajează să respecte acest principiu și să nu încerce să influențeze membrii organelor de decizie ale Băncii Centrale Europene sau ale băncilor centrale naționale în îndeplinirea misiunii lor.

Articolul 131

Fiecare stat membru asigură compatibilitatea legislației sale interne, inclusiv a statutului băncii sale centrale naționale, cu tratatele și cu Statutul SEBC și al BCE.”

7. Articolele 282 și 283 TFUE au următorul cuprins:

„Articolul 282

(1) Banca Centrală Europeană și băncile centrale naționale constituie Sistemul European al Băncilor Centrale («SEBC»). Banca Centrală Europeană și băncile centrale naționale ale statelor membre a căror monedă este euro, care constituie Eurosistemul, conduc politica monetară a Uniunii.

[...]

Articolul 283

(1) Consiliul guvernatorilor Băncii Centrale Europene este constituit din membrii Comitetului executiv al Băncii Centrale Europene și din guvernatorii băncilor centrale naționale ale statelor membre a căror monedă este euro.

[...]”

2. Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene

8. Articolul 14 din Statutul SEBC și al BCE este intitulat „Băncile centrale naționale” și prevede:

„14.1. În conformitate cu articolul 131 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, fiecare stat membru asigură compatibilitatea legislației sale naționale, inclusiv a statutului băncii sale centrale naționale, cu tratatele și cu prezentul statut.

14.2. Statutele băncilor centrale naționale prevăd, în special, că durata mandatului guvernatorului băncii centrale naționale nu poate fi mai mică de cinci ani.

Un guvernator poate fi eliberat din funcție numai în cazul în care nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau în care a comis o abatere gravă. Împotriva deciziei luate în această privință, guvernatorul respectiv sau Consiliul guvernatorilor poate introduce la Curtea de Justiție o acțiune întemeiată pe încălcarea tratatelor sau a oricărei norme de drept de aplicare a acestora. Acțiunea respectivă trebuie să fie formulată într-un termen de două luni, după caz, fie de la publicarea deciziei sau de la notificarea sa reclamantului, fie, în absența unei astfel de notificări, din ziua în care reclamantul a luat cunoștință de decizie.

14.3. Băncile centrale naționale fac parte integrantă din SEBC și acționează în conformitate cu orientările și instrucțiunile BCE. Consiliul guvernatorilor ia măsurile necesare pentru a asigura respectarea orientărilor și instrucțiunilor BCE, și solicită să-i fie furnizate toate informațiile necesare.

[...]”

B. Dreptul leton

1. Codul de procedură penală

9. Articolul 249 alineatul (1) din Kriminālprocesa likums (Codul de procedură penală, Letonia) are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care, pe durata impunerii măsurii preventive, temeiul acesteia a rămas fără obiect sau s-a modificat, în cazul în care condițiile pentru impunerea acesteia sau conduita persoanei s-au modificat ori în cazul în care alte împrejurări, care determinaseră alegerea măsurii preventive, au fost constatate, persoana responsabilă de procedură ia decizia de a modifica sau de a retrace măsura menționată.”

10. Articolul 262 alineatul (1) punctele 2 și 3 și alineatele (2)-(5) din Codul de procedură penală are următorul cuprins:

„(1) În cursul etapei de cercetare penală a procesului, poate fi introdusă o acțiune împotriva deciziei adoptate de persoana responsabilă de procedură împotriva:

[...]

2) interdicției de a exercita o anumită activitate profesională;

3) interdicției de a părăsi teritoriul național;

[...]

(2) Acțiunea împotriva deciziei menționate la alineatul (1) al prezentului articol poate fi introdusă numai dacă persoana căreia i-a fost impusă măsura preventivă este în măsură să justifice faptul că conținutul acestei măsuri nu poate fi pus în executare în privința sa. Acțiunea poate fi formulată la judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului de persoana în cauză însăși, de apărătorul său sau de reprezentantul său în termen de șapte zile de la primirea copiei deciziei prin care este impusă măsura preventivă.

(3) Judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului examinează acțiunea, în cadrul unei proceduri scrise, în termen de trei zile lucrătoare. În cazul în care este necesar, judecătorul solicită înscrisurile dosarului și clarificări persoanei responsabile cu ancheta sau persoanei care a formulat acțiunea.

(4) Atunci când adoptă o decizie, judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului poate respinge acțiunea sau poate impune persoanei responsabile cu ancheta să modifice măsura preventivă aplicată sau unele dintre dispozițiile acesteia în termen de trei zile lucrătoare sau să stabilească cuantumul cauțiunii.

(5) O copie a deciziei adoptate de judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului este transmisă persoanei responsabile cu ancheta, persoanei care a făcut obiectul măsurii preventive în cauză și persoanei care a formulat acțiunea. Această decizie nu este supusă niciunei căi de atac.”

11. Articolul 375 alineatul (1) din Codul de procedură penală prevede:

„(1) În cursul procedurii penale, elementele dosarului cauzei sunt acoperite de secretul anchetei, iar agenții responsabili cu procedura penală, precum și persoanele cărora aceștia din urmă le dezvăluie elementele respective în conformitate cu procedura prevăzută de prezenta lege sunt autorizați să ia cunoștință de acestea.”

2. *Legea privind Banca Letoniei*

12. Articolul 22 din likums par Latvijas Banku (Legea privind Banca Letoniei) prevede:

„Guvernatorul Băncii Letoniei este numit de Parlament, la recomandarea a cel puțin zece dintre membrii acestuia.

Viceguvernatorul și membrii Consiliului Băncii Letoniei sunt numiți de Parlament, la recomandarea guvernatorului Băncii Letoniei.

Mandatul guvernatorului, al viceguvernatorului și al membrilor Consiliului Băncii Letoniei este de șase ani. În cazul în care un membru al consiliului își încetează activitatea înainte de expirarea mandatului său, un nou membru al Consiliului Băncii Letoniei este numit pentru un mandat cu o durată de șase ani.

Parlamentul nu poate elibera din funcție guvernatorul, viceguvernatorul și membrii Consiliului Băncii Letoniei înainte de expirarea mandatului prevăzut la al treilea paragraf al prezentului articol decât în următoarele cazuri:

1. demisie voluntară;
2. abatere gravă în sensul articolului 14.2 [din Statutul SEBC și al BCE];
3. alte motive de eliberare din funcție prevăzute la articolul 14.2 [din Statutul SEBC și al BCE].

În cazul prevăzut la punctul 2 al celui de al patrulea paragraf al prezentului articol, Parlamentul poate decide să elibereze din funcție guvernatorul, viceguvernatorul și membrii Consiliului Băncii Letoniei după ce hotărârea de condamnare își produce efectele.

Guvernatorul Băncii Letoniei poate formula o acțiune împotriva deciziei Parlamentului de a-l elibera din funcție potrivit procedurii prevăzute la articolul 14.2 [din Statutul SEBC și al BCE]. Viceguvernatorul și un membru al Consiliului Băncii Letoniei pot contesta decizia Parlamentului de a-i elibera din funcție la instanța prevăzută de Codul de procedură administrativă.”

3. Legea privind Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției

13. Potrivit articolului 2 alineatele 1 și 2 din Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums (Legea privind Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției):

„(1) Biroul este o autoritate a administrației directe care exercită atribuțiile de prevenire și de combatere a corupției prevăzute de prezenta lege [...]

(2) Biroul se află sub controlul Consiliului de Miniștri. Consiliul de Miniștri exercită controlul instituțional prin intermediul prim-ministrului. Controlul include dreptul prim-ministrului de a controla legalitatea deciziilor administrative adoptate de șeful Biroului și de a anula deciziile nelegale, precum și, în cazul constatării unei abțineri nelegale de a acționa, de a dispune luarea unei decizii. Dreptul de control al Consiliului de Miniștri nu privește deciziile adoptate de Birou în exercitarea atribuțiilor menționate la articolele 7, 8, 9 și 9¹ din prezenta lege.”

14. Articolul 8 alineatul (1) punctul 2 din Legea privind Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției are următorul cuprins:

„(1) În cadrul combaterii corupției, Biroul exercită următoarele atribuții:

[...]

2) efectuează investigații și desfășoară activități operaționale pentru a descoperi infracțiuni prevăzute de Codul penal săvârșite în cadrul instituțiilor publice, în cazul în care aceste infracțiuni sunt legate de corupție.”

III. Contextul litigiului

15. La 31 octombrie 2013, domnul Ilmārs Rimšēvičs a fost numit din nou în funcția de guvernator al Băncii Letoniei printr-o decizie a Parlamentului, pentru un nou mandat de 6 ani, de la 21 decembrie 2013 până la 21 decembrie 2019.

16. La 17 februarie 2018, domnul Rimšēvičs a fost arestat ca urmare a începerii, la 15 februarie 2018, a urmăririi penale de către KNAB pentru motivul că acesta era suspectat de săvârșirea, în calitate sa de guvernator al Băncii Letoniei, a unei infracțiuni de pretindere și de primire de mită.

17. La 19 februarie 2018, domnul Rimšēvičs a fost pus în libertate în schimbul plății unei cauțiuni. În aceeași zi, șeful adjunct al diviziei de cercetare penală din cadrul KNAB a adoptat o decizie privind recunoașterea calității de suspect a domnului Rimšēvičs, detaliind faptele care îi sunt reproșate și enumerând probele disponibile, precum și o decizie prin care i-au fost impuse mai multe măsuri

preventive, printre altele, pe lângă plata cauțiunii, interdicția de a exercita anumite activități oficiale, în special funcția de guvernator al Băncii Letoniei, interdicția de a contacta anumite persoane și interdicția de a părăsi țara fără autorizare prealabilă. Se preciza că aceste măsuri preventive trebuiau să rămână în vigoare pe durata urmăririi penale și până la modificarea sau anularea lor.

18. La 27 februarie 2018, judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rigas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga, Letonia) a respins acțiunea formulată de domnul Rimšēvičs împotriva a două dintre măsurile preventive impuse de KNAB, și anume interdicția de a exercita anumite activități oficiale și cea de a părăsi țara fără autorizare.

19. La 1 iunie 2018, șeful adjunct al diviziei de cercetare penală din cadrul KNAB a adoptat o nouă decizie privind recunoașterea calității de suspect a domnului Rimšēvičs, completată cu noi fapte.

20. La 28 iunie 2018, procurorul din cadrul Biroului Procurorului general al Republicii Letonia a adoptat decizia de a pune în mișcare acțiunea penală (inculparea) împotriva domnului Rimšēvičs.

21. La 20 iulie 2018, vicepreședintele Curții a dispus ca Republica Letonia să ia măsurile necesare pentru a suspenda, până la pronunțarea hotărârii de soluționare a cauzei C-238/18, măsurile preventive adoptate împotriva domnului Rimšēvičs, în măsura în care ele îl împiedică pe acesta să desemneze un supleant pentru a-l înlocui în calitate de membru al Consiliului guvernatorilor BCE⁸.

22. La 25 iulie 2018, procurorul din cadrul Biroului Procurorului general al Republicii Letonia a adoptat o decizie de modificare a conținutului măsurilor preventive adoptate în privința domnului Rimšēvičs. La 1 august 2018, domnul Rimšēvičs a depus o plângere prin care a contestat măsurile preventive modificate. La 22 august 2018, judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rigas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga, Letonia) a admis în parte plângerea domnului Rimšēvičs. La 28 august 2018, procurorul din cadrul Biroului Procurorului general al Republicii Letonia a adoptat o decizie prin care a modificat din nou măsurile preventive adoptate în privința domnului Rimšēvičs.

IV. Procedurile în fața Curții și concluziile părților

23. Prin înscrisul depus la grefa Curții la 16 martie 2018, domnul Rimšēvičs a introdus acțiunea în cauza C-202/18.

24. Domnul Rimšēvičs solicită Curții:

1. Constatarea faptului că a fost suspendat în mod nelegal din funcția de guvernator al Latvijas Banka (Banca Letoniei) prin decizia Biroului pentru Prevenirea și Combaterea Corupției privind aplicarea unor măsuri preventive, adoptată în numele Republicii Letonia la 19 februarie 2018.
2. Constatarea nelegalității măsurii preventive impuse reclamantului prin decizia Biroului pentru Prevenirea și Combaterea Corupției privind aplicarea unor măsuri preventive, adoptată în numele Republicii Letonia la 19 februarie 2018 (interdicția exercitării anumitor activități profesionale, prin care i s-a interzis reclamantului îndeplinirea funcției și a atribuțiilor de guvernator al Latvijas Banka (Banca Letoniei)).
3. Constatarea nelegalității restricțiilor privind exercitarea funcției și a atribuțiilor de membru al Consiliului guvernatorilor Băncii Centrale Europene, care i-au fost impuse reclamantului prin decizia Biroului pentru Prevenirea și Combaterea Corupției privind aplicarea unor măsuri preventive, adoptată în numele Republicii Letonia la 19 februarie 2018.

⁸ A se vedea punctul 31 din prezentele concluzii.

25. În memoriul în apărare în cauza C-202/18, Republica Letonia solicită Curții respingerea în totalitate a cererii introductive formulate de domnul Rimšēvičs.

26. Prin înscrisul depus la grefa Curții la 3 aprilie 2018, BCE a introdus acțiunea în cauza C-238/18.

27. BCE solicită Curții:

1. Obligarea Republicii Letonia, în temeiul articolului 24 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție al Uniunii Europene și al articolului 62 din Regulamentul de procedură al Curții, să prezinte toate informațiile pertinente în legătură cu investigația în curs efectuată de KNAB împotriva guvernatorului Băncii Letoniei și
2. Constatarea, în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, că Republica Letonia a încălcat al doilea paragraf al acestei dispoziții:
 - în măsura în care guvernatorul Băncii Letoniei a fost revocat din funcție înainte ca o hotărâre de condamnare să fie pronunțată pe fond de o instanță independentă și
 - în măsura în care nu există, dacă elementele de fapt prezentate de Republica Letonia confirmă acest fapt, nicio împrejurare excepțională care să justifice revocarea din funcție a persoanei în cauză.

3. Obligarea Republicii Letonia la plata cheltuielilor de judecată.

28. În plus, prin înscrisuri separate depuse la grefa Curții în aceeași zi în care a depus cererea introductivă, BCE a solicitat Curții judecarea cauzei C-238/18 potrivit procedurii accelerate în conformitate cu articolul 53 alineatul (4) și cu articolul 133 din Regulamentul de procedură și a formulat o cerere de măsuri provizorii în temeiul articolului 279 TFUE și al articolului 160 din Regulamentul de procedură, înregistrată sub nr. C-238/18 R.

29. În memoriul în apărare în cauza C-238/18, Republica Letonia solicită Curții respingerea în totalitate a acțiunii formulate de BCE.

30. Prin Ordonanțele din 12 iunie 2018, Rimšēvičs/Letonia⁹ și BCE/Letonia¹⁰, președintele Curții a decis judecarea cauzelor C-202/18 și C-238/18 potrivit procedurii accelerate, în temeiul articolului 133 din Regulamentul de procedură.

31. Prin Ordonanța privind măsurile provizorii din 20 iulie 2018, BCE/Letonia¹¹, vicepreședintele Curții a dispus ca Republica Letonia să ia măsurile necesare pentru a suspenda, până la pronunțarea hotărârii de soluționare a cauzei C-238/18, măsurile preventive adoptate la 19 februarie 2018 de KNAB în privința domnului Rimšēvičs, în măsura în care ele îl împiedică să desemneze un supleant pentru a-l înlocui în calitate de membru al Consiliului guvernatorilor BCE. Cererea de măsuri provizorii a fost respinsă în rest și s-a dispus ca cererea privind cheltuielile de judecată să fie soluționată odată cu fondul.

32. O ședință comună în cauzele C-202/18 și C-238/18 a avut loc la 25 septembrie 2018.

33. În ședința comună, Curtea a solicitat Republicii Letonia să îi transmită în termen de opt zile toate documentele necesare pentru a justifica măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs, precum și decizia de punere în mișcare a acțiunii penale împotriva acestuia din urmă.

⁹ C-202/18, nepublicată, EU:C:2018:489.

¹⁰ C-238/18, nepublicată, EU:C:2018:488.

¹¹ C-238/18 R, nepublicată, EU:C:2018:581.

34. La 2 octombrie 2018, Republica Letonia a depus decizia de punere în mișcare a acțiunii penale împotriva domnului Rimšēvičs din 28 iunie 2018, precum și alte 43 de documente. Aceste documente au fost comunicate domnului Rimšēvičs și BCE, care au depus observații la 19 octombrie 2018.

V. Aprecieri

35. Prezentele cauze sunt primele care au fost introduse în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. Prin urmare, este utilă abordarea anumitor aspecte referitoare la limitele acțiunilor formulate în temeiul acestei dispoziții (A), înainte de a analiza admisibilitatea (B), apoi fondul (C) acțiunilor introduse în speță de domnul Rimšēvičs și de BCE.

A. Cu privire la limitele acțiunii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE

1. Cu privire la natura acțiunii

36. Calea de atac instituită de articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE este o cale *sui generis* în sistemul căilor de atac în fața instanței Uniunii, întrucât oferă guvernatorului unei bănci naționale și BCE¹² posibilitatea de a supune în mod direct controlului Curții un act adoptat de o autoritate națională.

37. Astfel, este cert că băncile centrale naționale ocupă o funcție esențială în cadrul SEBC și al punerii în aplicare a politicii monetare a Uniunii. Totuși, acestea rămân, asemenea celorlalte organe ale statelor membre însărcinate cu punerea în aplicare a dreptului Uniunii, supuse sferei naționale în ceea ce privește compunerea și normele lor de funcționare. În cadrul stabilit la articolul 131 TFUE și la articolul 14 din Statutul SEBC și al BCE, edictarea și aplicarea normelor care reglementează numirea în funcție a guvernatorilor băncilor centrale ale statelor membre și eliberarea lor din funcție intră, așadar, în competența statelor membre.

38. Calea de atac prevăzută la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE trebuie considerată în acest caz o acțiune în anulare, chiar dacă, în sistemul căilor de atac prevăzute de Tratatul FUE, acțiunea în anulare este în principiu rezervată contestării actelor organelor Uniunii?¹³ Sau trebuie privită, asemenea acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, ca o acțiune având ca obiect constatarea faptului că un stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile, chiar dacă, ca regulă generală, competența de a sesiza instanța Uniunii cu privire la o asemenea încălcare aparține Comisiei Europene și celorlalte state membre?¹⁴

12 Potrivit articolului 35.5 din Statutul SEBC și al BCE, ca regulă generală, o decizie a BCE de a sesiza Curtea de Justiție a Uniunii Europene se adoptă de Consiliul guvernatorilor. Articolul 14.2 din statutul menționat prevede, în schimb, că acțiunea prevăzută de această dispoziție poate fi introdusă de guvernatorul respectiv sau de *Consiliul guvernatorilor*. Totuși, trebuie să se considere că articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE reflectă numai competența internă a Consiliului guvernatorilor de a decide în cadrul BCE cu privire la introducerea unei acțiuni și nu urmărește să atribuie dreptul de a introduce o acțiune Consiliului guvernatorilor în locul BCE în ansamblu. Prin urmare, este corect că, în speță, BCE este cea care a introdus acțiunea în cauza C-238/18, indicând în același timp că Consiliul guvernatorilor este cel care a luat decizia de a sesiza Curtea.

13 A se vedea în acest sens Ordonanța din 5 octombrie 1983, Chatzidakis Nevas/Caisse des juristes à Athènes (142/83, EU:C:1983:267, punctele 3 și 4), și Hotărârea din 30 iunie 1993, Parlamentul/Consiliul și Comisia (C-181/91 și C-248/91, EU:C:1993:271, punctul 12).

14 Ordonanța Tribunalului din 23 ianuarie 1995, Bilanzbuchhalter/Comisia (T-84/94, EU:T:1995:9, punctul 26). Cu privire la competența specifică a BCE de a sesiza Curtea pentru ca aceasta să constate că o bancă centrală națională nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 271 litera (d) TFUE, a se vedea nota de subsol 25 din prezentele concluzii.

39. Pe lângă mizele teoretice, implicațiile practice ale răspunsului la întrebarea referitoare la natura prezentelor acțiuni nu sunt neglijabile: în cazul în care Curtea ar anula decizia KNAB prin care i-au fost impuse domnului Rimševičs măsurile preventive în litigiu, acesta și-ar putea relua funcția de la data pronunțării hotărârii Curții. În schimb, în cazul în care Curtea s-ar limita la a constata incompatibilitatea măsurilor în discuție cu Statutul SEBC și al BCE, ar reveni Republicii Letonia sarcina de a adopta măsurile necesare pentru a asigura punerea în aplicare a hotărârii Curții în ordinea sa juridică internă.

40. Astfel cum reiese din formularea concluziilor lor și cum au confirmat în ședință, domnul Rimševičs și BCE urmăresc să obțină din partea Curții o hotărâre declaratorie prin care să se constate că, prin impunerea măsurilor preventive în litigiu domnului Rimševičs, Republica Letonia a încălcat articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. În urma unei asemenea hotărâri declaratorii din partea Curții, ar reveni autorităților letone sarcina de a adopta măsurile necesare pentru a o pune în aplicare la nivel național.

41. Pentru a stabili natura acțiunii instituite la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, precum și atribuțiile Curții sesizate în temeiul acestei dispoziții, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de economia generală și de contextul reglementării din care face parte această dispoziție, de finalitățile și de obiectivele urmărite de aceasta din urmă¹⁵, precum și de geneza sa¹⁶.

a) Modul de redactare și geneza

42. Mai întâi, modul de redactare a articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE nu precizează natura acțiunii instituite în scopul controlului de către Curte a deciziei de eliberare din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale.

43. Desigur, în câteva versiuni lingvistice, printre care cea franceză, articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE prevede o acțiune „contre” [„împotriva”] deciziei de a elibera un guvernator din funcție, la fel cum articolul 263 al patrulea paragraf TFUE prevede o acțiune „contre les actes [...]” [„împotriva actelor”]¹⁷. În plus, în cea mai mare parte a versiunilor lingvistice ale articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, cazul de introducere potrivit căruia o acțiune poate fi întemeiată „pe încălcarea tratatelor sau a oricărei norme de drept de aplicare a acestora”, precum și ultima teză referitoare la termen sunt practic identice cu dispozițiile similare ale articolului 263 al doilea și al șaselea paragraf TFUE.

44. Totuși, având în vedere geneza articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, aceste elemente terminologice nu par să exprime o alegere deliberată a legiuitorului în favoarea calificării acțiunii prevăzute de această dispoziție ca acțiune în anulare.

15 A se vedea, *ex multis*, Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 61), Hotărârea din 14 ianuarie 2016, Vodafone (C-395/14, EU:C:2016:9, punctul 40), și Hotărârea din 25 ianuarie 2018, Comisia/Republica Cehă (C-314/16, EU:C:2018:42, punctul 47).

16 A se vedea Luarea noastră de poziție prezentată în cauza Pringle (C-370/12, EU:C:2012:675, punctele 127-131), Hotărârea din 27 noiembrie 2012, Pringle (C-370/12, EU:C:2012:756, punctul 135), Concluziile noastre prezentate în cauza Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:21, punctul 32), precum și Hotărârea din 3 octombrie 2013, Inuit Tapiriit Kanatami și alții/Parlamentul și Consiliul (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punctele 59 și 70).

17 A se vedea, în limba franceză, „[u]n recours contre la décision prise în acest scop peut être introduit” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[t]oute personne [...] peut former [...] un recours contre les actes [...]” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), în limba neerlandeză, „[t]egen een besluit daartoe kan de betrokken president of de Raad van bestuur beroep instellen” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[i]edere natuurlijke of rechtspersoon kan [...] beroep instellen tegen handelingen [...]” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), în limba germană, „[g]egen einen entsprechenden Beschluss kann der betreffende Präsident einer nationalen Zentralbank oder der EZB-Rat [...] den Gerichtshof anrufen” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[j]ede [...] Person kann [...] gegen [...] Handlungen [...] Klage erheben” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), în limba letonă, „var apstrīdēt šo lēmumu” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „jebkura [...] persona [...] var celt prasību par tiesību aktu” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE).

45. Astfel, pe de o parte, Statutul SEBC și al BCE, destinat să fie încorporat în Tratatul de la Maastricht, a fost redactat de președinții băncilor centrale naționale numai în limba engleză¹⁸.

46. Or, propunerile prezentate în acest context cuprindeau numai formularea, care se regăsește încă în versiunea în limba engleză din prezent, potrivit căreia o decizie prin care un guvernator este eliberat din funcție „may be referred to the Court of Justice”¹⁹. Aceasta este de asemenea situația Propunerii președinției Conferinței interguvernamentale privind uniunea economică și monetară din 30 octombrie 1991²⁰.

47. Prin urmare, împrejurarea că unele versiuni lingvistice ale articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE menționează o acțiune „împotriva” deciziei de eliberare din funcție provine din riscurile aferente traducerii. Aceasta nu poate, așadar, să indice o decizie a legiuitorului de a concepe acțiunea prevăzută de această dispoziție drept o acțiune în anulare. Această analiză este susținută de lipsa, în multe versiuni lingvistice ale articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, a formulării care amintește articolul 263 al patrulea paragraf TFUE²¹.

48. Pe de altă parte, versiunea articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE cuprinsă în Tratatul de la Maastricht, adoptat în cadrul Conferinței Consiliului European de la Maastricht din 9-11 decembrie 1991, apoi semnat în februarie 1992, cuprinde în continuare sintagma incidentă potrivit căreia acțiunea poate fi întemeiată „pe încălcarea tratatelor sau a oricărei norme de drept de aplicare a acestora”, precum și ultima teză referitoare la termenul de introducere a acțiunii.

49. Aceste două elemente par certe, chiar și în versiunea lor în limba engleză, „împrumutate” de la predecesorul articolului 263 al doilea și al șaselea paragraf TFUE. Totuși, comentariile anexate la diferitele versiuni și discuțiile referitoare la acesta²² nu conțin niciun fel de dezbateră referitoare la natura acțiunii prevăzute împotriva deciziei de eliberare din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale.

18 A se vedea Propunerea guvernatorilor băncilor centrale din 27 noiembrie 1990, publicată în Agence Europe, *Europe/Documents*, nr. 1669/1670, 8 decembrie 1990, p. 1, 6 din documentul PDF (https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/cog_pubaccess/shared/data/ecb.dr.parcg2007_0005draftstatute.en.pdf?c34e41042567a5832ffd2adb7e5baa48), precum și propunerea lor din 26 aprilie 1991 (CONF-UEM 1613/91), p. 1, 12 din documentul PDF (https://www.ecb.europa.eu/ecb/access_to_documents/document/cog_pubaccess/shared/data/ecb.dr.parcg2007_0010draftstatute.en.pdf?77031b02df114d03b2da29d4d1ccf33d).

19 În timp ce versiunea în limba engleză a articolului 263 al patrulea paragraf TFUE prevede că „[a]ny natural or legal person may[...] institute proceedings against an act [...]”.

20 A se vedea Propunerea președinției Conferinței interguvernamentale privind uniunea economică și monetară din 28 octombrie 1991 (SN 3738/91 (UEM 82)), p. 47 din documentul PDF (<http://ec.europa.eu/dorie/fileDownload.do?sessionId=Xy2HP92HJVCBrNG02Sws0j2QqCrpL968JlDwYGhB2GL1BTJ2Q1V!233738690?docId=409907&cardId=409907>).

21 A se vedea, pe lângă versiunile în limba engleză (punctul 46 și nota de subsol 18 din prezentele concluzii), versiunile în limba spaniolă: „[e]l gobernador afectado o el Consejo de Gobierno podrán recurrir las decisiones al respecto ante el Tribunal de Justicia” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[t]oda persona [...] podrá interponer recurso [...] contra los actos” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), versiunile în limba italiană: „[u]na decisione in questo senso può essere portata dinanzi alla Corte di giustizia” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[q]ualsiasi persona [...] può proporre [...] un ricorso contro gli atti” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), versiunile în limba portugheză: „[o] governador em causa ou o Conselho do BCE podem interpor recurso da decisão de demissão para o Tribunal de Justiça” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[q]ualquer pessoa [...] pode interpor [...] recursos contra os atos [...]” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE), sau versiunile în limba daneză: „[e]n afgørelse om afskedigelse kan af den pågældende centralbankchef eller af Styrelsesrådet indbringes for Domstolen” (articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE) comparativ cu „[e]nhver [...] person kan [...] indbringe klage med henblik på provelse af retsakter [...]” (articolul 263 al patrulea paragraf TFUE).

22 A se vedea Van den Berg, C.C.A., *The Making of the Statute of the European System of Central Banks*, Amsterdam, 2005, p. 137 și următoarele (relatare cu privire la discuțiile referitoare la articolele 14.1 și 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, lipsa oricărui menționi cu privire la discuții referitoare la natura acțiunii prevăzute la articolul 14.2), precum și p. 495-497 (autorul enumeră ansamblul documentelor consultate și precizează că a asistat personal la cea mai mare parte a discuțiilor grupurilor de lucru [p. 496]); pe de altă parte, exemplarele publicației Agence Europe, *Bulletin quotidien Europe*, din lunile noiembrie și decembrie 1991, care cuprind printre altele informații referitoare la discuții cu privire la Uniunea Economică și Monetară la nivel ministerial, nu conțin, nici acestea, vreo discuție cu privire acțiunea prevăzută la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

50. Prin urmare, nu există niciun indiciu care ar permite să se deducă faptul că introducerea în ultimul moment²³ a celor două elemente menționate la punctele precedente ar exprima o alegere conceptuală a legiuitorului în favoarea unei acțiuni în anulare calchiate pe cea prevăzută la articolul 263 TFUE. Ar fi posibil ca introducerea unui termen să corespundă mai degrabă unei preocupări pentru celeritate și securitate juridică în cazul contestării eliberării din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale.

51. O asemenea interpretare este susținută de lipsa, la articolul 14 din Statutul SEBC și al BCE, a unei dispoziții echivalente cu cea de la articolul 264 TFUE, care stabilește atribuțiile instanței în cadrul acțiunii prevăzute la articolul 263 TFUE, precizând că, în cazul în care acțiunea este întemeiată, instanța declară actul contestat nul și neavenit.

b) Interpretarea sistematică și teleologică

52. În măsura în care modul de redactare și geneza articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE nu permit lămurirea Curții cu privire la natura acțiunii prevăzute de această dispoziție, trebuie analizate economia generală și contextul reglementării din care face parte aceasta, precum și finalitățile și obiectivele urmărite de aceasta din urmă.

53. Or, având în vedere arhitectura căilor de atac instituită de tratate, este logică considerarea căii de atac prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE nu ca fiind o acțiune în anulare, ci ca o acțiune în constatare asemănătoare acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

54. Astfel, sistemul căilor de atac în fața instanței Uniunii cuprinde două sfere, interconectate desigur, însă separate. Prima este cea a instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, ale căror acte sunt supuse controlului legalității și competenței de anulare a instanței Uniunii. În urma punerii în aplicare a acestei competențe de anulare, cadrul juridic al sferei actelor Uniunii este modificat în mod direct: actul anulat încetează imediat să producă efecte. Faptul că articolul 266 TFUE prevede că executarea unei hotărâri poate presupune alte măsuri pe care instituția emitentă a actului anulat este obligată să le ia nu afectează cu nimic această consecință formatoare a acțiunii în anulare.

55. În schimb, în cea de a doua sferă, care este cea a statelor membre și a organelor și instituțiilor acestora, instanța Uniunii nu intervine prin modelarea directă a cadrului juridic național, ci numai prin constatarea incompatibilității unui act sau a unei situații juridice din dreptul național cu dreptul Uniunii și cu obligațiile care revin statului membru în cauză în temeiul tratatelor. Această diferență de natură a intervenției instanței este reflectarea diferenței sistemice dintre sfera instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii și cea a statelor membre: în timp ce instanța Uniunii face parte în mod direct din prima și intervine în aceasta în calitate de instituție a Uniunii, ea rămâne în afara celei de a doua, care este, pentru fiecare stat membru, un sistem propriu în care organele naționale, inclusiv instanțele, sunt responsabile cu punerea în aplicare a hotărârilor acesteia. În sfera statelor membre, revine astfel acestora din urmă sarcina de a modifica cadrul juridic național, deducând din hotărârile Curții consecințe cu privire la existența juridică a actelor de drept național în cauză.

²³ Reiese din datele și din documentele menționate la punctele 46 și 48 din prezentele concluzii că aceste elemente au fost inserate în cele câteva săptămâni dintre Conferința interguvernamentală privind uniunea economică și monetară din 30 octombrie 1991 și adoptarea Tratatului de la Maastricht în cadrul Conferinței Consiliului European între 9-11 decembrie 1991.

56. Este, de altfel, conform cu separarea acestor două sfere faptul că Curtea este sesizată, în cadrul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, cu decizia unui stat membru prin care un guvernator al unei bănci centrale este eliberat din funcție, iar nu cu o acțiune a acestui stat prin care se solicită Curții să procedeze ea însăși la o astfel de eliberare din funcție. Spre deosebire de ceea ce este prevăzut pentru membrii instituțiilor Uniunii²⁴, Curtea nu este, astfel, competentă să se pronunțe în mod direct cu privire la eliberarea din funcție a guvernatorilor băncilor centrale naționale, întrucât aceștia pot fi numiți și eliberați din funcție numai de autoritățile naționale²⁵.

57. Prin urmare, este de asemenea coerent faptul că articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE prevede drept caz de introducere a acțiunii numai încălcarea tratatelor sau a oricărei norme de drept de aplicare a acestora, iar nu, precum articolul 263 al doilea paragraf TFUE, de asemenea necompetența, încălcarea unor norme fundamentale de procedură sau abuzul de putere. Astfel, aceste ultime trei cazuri de introducere nu sunt pertinente pentru controlul de către Curte al deciziei de eliberare din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale. Această decizie face parte, ca urmare a legalității sale externe și a competenței autorului său, din sfera statelor membre, respectiv a normelor dreptului național și a controlului exercitat de instanțele naționale. Controlul exercitat de Curte privește numai aspectul dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea din funcție a unui guvernator²⁶.

58. Instituirea unei competențe de anulare a instanței Uniunii în cadrul acțiunii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE ar echivala, așadar, cu a amesteca sfera Uniunii cu cea statelor membre.

59. Desigur, a atribui Curții competența de a anula o decizie prin care un guvernator a fost eliberat din funcție în mod nejustificat ar constitui o armă foarte eficientă în scopul protejării obiectivului prevăzut la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, și anume asigurarea independenței guvernatorilor băncilor centrale naționale.

60. Cu toate acestea, anularea unui act adoptat de o autoritate națională ar constitui o ingerință nu numai neobișnuită, ci și extrem de profundă în domeniul de competență și în autonomia procedurală a statelor membre. Or, având în vedere importanța constituțională a principiilor subsidiarității și atribuirii competențelor consacrate la articolele 4 și 5 TUE, posibilitatea unei asemenea ingerințe ar trebui prevăzută în mod explicit de tratate.

61. În plus, faptul că instanța Uniunii este chemată să pronunțe numai o decizie declaratorie, iar nu o decizie de anulare nu reduce cu nimic forța juridică a intervenției sale: statele membre sunt obligate, asemenea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii, să se conformeze hotărârilor acesteia.

24 A se vedea, printre altele, pentru Comisie, articolul 247 TFUE (membrii pot fi destituiți de Curtea de Justiție, la plângerea Consiliului sau a Comisiei), pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene, articolul 6 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene (membrii pot fi înlăturați din funcție cu opinia unanimă a judecătorilor și avocaților generali ai Curții), pentru Comitetul executiv al BCE, articolul 11.4 din Statutul SEBC și al BCE (membrii pot fi demisi din funcție de Curte, la cererea Consiliului guvernatorilor sau a Comitetului executiv), pentru Curtea de Conturi a Uniunii Europene, articolul 286 alineatul (6) TFUE (membrii pot fi destituiți din funcțiile lor de Curtea de Justiție, la cererea Curții de Conturi), pentru Ombudsmanul European, articolul 228 alineatul (2) TFUE (acesta poate fi destituit de Curtea de Justiție, la plângerea Parlamentului European).

25 Spre deosebire de situația membrilor Comitetului executiv al BCE (a se vedea nota precedentă), care sunt numiți potrivit procedurii prevăzute la articolul 11 din Statutul SEBC și al BCE și intră astfel în sfera Uniunii, BCE nu poate solicita, așadar, în mod direct eliberarea din funcție a guvernatorilor băncilor centrale membre ale Consiliului BCE. În cazul în care BCE ar considera că guvernatorul unei bănci centrale naționale ar trebui eliberat din funcție, s-ar putea preconiza ca aceasta să recurgă la articolul 271 litera (d) TFUE, care îi permite să sesizeze Curtea cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva unei bănci centrale naționale în cazul în care consideră că aceasta nu și-a îndeplinit una dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor.

26 A se vedea în această privință punctele 151-160 din prezentele concluzii.

62. Prin urmare, dacă, în cadrul acțiunii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, Curtea mai degrabă constată inadmisibilitatea unei decizii de eliberare din funcție a unui guvernator decât să o anuleze, statele membre sunt totuși obligate să pună imediat în aplicare hotărârea Curții. În caz contrar, Comisia ar putea iniția procedura prevăzută la articolele 258-260 TFUE, care este calea prevăzută de tratate pentru a determina statele membre să se conformeze obligațiilor care le revin.

2. Cu privire la pârâțul din cadrul acțiunii

63. Faptul de a considera acțiunea prevăzută la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE ca fiind o acțiune în constatare inspirată din acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor este de asemenea coerent din perspectiva punerii în aplicare, din punct de vedere practic, a acesteia.

64. Astfel, articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE nu precizează cine este pârâțul în cadrul acțiunii pe care o prevede.

65. În aceste condiții, luarea ca sursă de inspirație a acțiunii în constatarea neîndeplinirii obligațiilor permite să se considere că acțiunea privind decizia de eliberare din funcție a guvernatorului unei bănci centrale naționale trebuie să fie îndreptată împotriva statului membru în cauză în ansamblul său, căruia îi sunt imputabile acțiunile tuturor organelor și administrațiilor sale. Prin urmare, statul membru este cel care trebuie să apere decizia de eliberare din funcție a guvernatorului băncii sale centrale, precum și să asigure punerea în aplicare a hotărârii subsecvente a Curții în raporturile sale juridice interne.

66. A considera că interlocutorul Curții nu ar fi statul membru în ansamblu, ci autoritatea din cadrul său responsabilă de adoptarea măsurii în litigiu – cum ar putea fi cazul într-o acțiune inspirată din acțiunea în anulare – este de altfel dificil. Ar reveni Curții sarcina de a identifica, la nivel național, autorul unei decizii de eliberare a unui guvernator din funcție sau chiar de a stabili dacă o autoritate națională dispune, în temeiul dreptului național, de o personalitate juridică proprie, diferită de cea a statului membru, care să permită chemarea sa în justiție? Și ce s-ar întâmpla în cazul în care decizia de eliberare din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale nu ar fi fost luată de o administrație, ci de Parlamentul statului membru în cauză sau de o instanță națională? Aceste reflecții sunt revelatoare pentru imposibilitatea chemării directe în justiție a unei autorități naționale în fața Curții în scopul anulării unuia dintre actele sale.

67. În consecință, domnul Rimšēvičs și BCE au procedat corect introducând acțiunile împotriva Republicii Letonia.

3. Concluzie intermediară

68. Rezultă din ceea ce precedă că prezentele acțiuni trebuie considerate acțiuni prin care se solicită Curții să constate că, prin adoptarea în privința domnului Rimšēvičs a unor măsuri preventive care l-au împiedicat să își exercite funcția de guvernator al Băncii Letoniei, Republica Letonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

B. Cu privire la competența Curții de a se pronunța cu privire la măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs de KNAB

1. Cu privire la competența Curții

69. Întrucât articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE se referă la „Curtea de Justiție”, acțiunea instituită prin această dispoziție este, în cadrul Curții de Justiție a Uniunii Europene, de competența Curții, iar nu de cea a Tribunalului.

70. Astfel, conform articolului 19 TUE, termenii „Curtea de Justiție” și „Tribunalul” desemnează cele două instanțe care compun instituția „Curtea de Justiție a Uniunii Europene”. Statutul SEBC și al BCE este conform cu această terminologie, întrucât articolele 35 și 36 din acesta fac referire, în ceea ce privește alte proceduri ale BCE în fața instanțelor Uniunii decât procedura prevăzută la articolul 14.2 din statutul menționat sau alte proceduri specifice, la „Curtea de Justiție a Uniunii Europene”. În consecință, pentru procedurile judiciare generale ale BCE în fața instanțelor Uniunii, se aplică normele obișnuite privind repartizarea competențelor.

71. Pe de altă parte, atribuirea competenței de soluționare a acțiunii specifice Curții, prevăzută la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, este justificată având în vedere importanța constituțională a independenței guvernatorilor băncilor centrale²⁷ și sensibilitatea politică a problemelor legate de eliberarea lor din funcție. În sfârșit, necesitatea de a soluționa cu celeritate un conflict privind decizia de eliberare din funcție a unui guvernator pentru a garanta buna funcționare a SEBC și a BCE pledează împotriva instituirii unui grad dublu de jurisdicție pentru acțiunea privind o astfel de decizie.

2. Cu privire la măsurile impuse domnului Rimšēvičs cu titlu de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE

72. Republica Letonia arată că Curtea nu este competentă să se pronunțe, în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, cu privire la măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs de KNAB, întrucât acestea nu ar constitui o eliberare din funcție în sensul acestei dispoziții. Aceste măsuri ar avea ca unic obiectiv să permită buna desfășurare a anchetei și ar avea doar un caracter provizoriu și o durată de aplicare limitată. Astfel, în temeiul articolului 249 alineatul (1) din Codul de procedură penală leton²⁸, acestea ar putea să fie modificate sau retrase în orice moment și, în conformitate cu articolul 389 alineatul (1) punctul 4 din același cod, ele nu ar putea depăși o perioadă de 22 de luni. În schimb, noțiunea de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE ar implica o întrerupere a legăturii juridice și instituționale dintre agent și instituția în cauză. Or, o asemenea întrerupere ar putea fi efectuată, în ceea ce îl privește pe domnul Rimšēvičs, numai de Parlamentul leton în temeiul articolului 22 din Legea privind Banca Letoniei²⁹.

73. BCE și domnul Rimšēvičs susțin, dimpotrivă, că măsurile preventive impuse acestuia din urmă de KNAB îl împiedică în mod efectiv să își exercite atribuțiile de guvernator al Băncii Letoniei și de membru al Consiliului guvernatorilor BCE. Prin urmare, pentru a conferi un efect util articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, al cărui obiectiv ar fi de a asigura independența guvernatorilor băncilor centrale naționale împotriva oricărei presiuni exercitate de statele membre, ar trebui să se considere că măsurile în litigiu pot face obiectul unui control al Curții în temeiul dispoziției menționate.

74. Această din urmă argumentație reușește să ne convingă.

²⁷ A se vedea punctul 5 din prezentele concluzii.

²⁸ A se vedea punctul 9 din prezentele concluzii.

²⁹ A se vedea punctul 12 din prezentele concluzii.

75. Astfel, fără a fi necesar ca Curtea să procedeze, în speță, la o definiție exhaustivă a noțiunii de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, este suficient să se constate că această dispoziție ar fi lipsită de efectul său util în cazul în care măsuri precum cele care i-au fost impuse domnului Rimšēvičs de KNAB prin decizia din 19 februarie 2018 nu ar intra în domeniul său de aplicare.

76. Astfel cum s-a menționat deja, articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE are drept scop să asigure independența guvernatorilor băncilor centrale naționale și a Consiliului guvernatorilor BCE, principalul organ de decizie al acesteia din urmă, ca o condiție indispensabilă pentru stabilitatea prețurilor, obiectivul principal al politicii economice și monetare a Uniunii și a SEBC³⁰. Or, o protecție efectivă a independenței guvernatorilor băncilor centrale naționale necesită ca temeinicia unei măsuri naționale să poată face obiectul unui control din partea Curții în cazul în care această măsură are ca efect concret să împiedice un guvernator să își exercite atribuțiile, indiferent de calificarea formală a acesteia în dreptul național. În conformitate cu ceea ce s-a precizat mai sus cu privire la cazurile de introducere a acțiunii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE³¹, nu revine, de altfel, Curții sarcina de a examina dacă o măsură care are implicații asupra exercitării atribuțiilor guvernatorului unei bănci centrale naționale corespunde în mod formal unei eliberări din funcție în dreptul național sau dacă procedurile prevăzute în acest scop de acesta din urmă au fost respectate³².

77. Fără a trebui să facă în mod necesar obiectul unei definiții exhaustive, noțiunea de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE este totuși, astfel, o noțiune autonomă a dreptului Uniunii care este legată, în ceea ce privește întinderea domeniului său de aplicare, nu de forma unei măsuri și de statutul acesteia în dreptul național, ci de conținutul său și de efectele sale concrete.

78. În această privință, versiunile în limbile franceză și letonă ale articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE utilizează, desigur, asemenea altor versiuni lingvistice ale acestei dispoziții, termeni care sugerează că exercitarea atribuțiilor ori a mandatului sau ocuparea postului de către guvernatorul în cauză încetează³³. Această constatare nu poate fi atenuată, astfel cum propune BCE, de faptul că dispozițiile tratatului referitoare la retragerea forțată din funcție a membrilor anumitor instituții sau organe ale Uniunii fac referire la o „demitere din oficiu” mai degrabă decât la o „eliberare din funcție”, ceea ce ar sublinia, potrivit BCE, caracterul mai general al acestei din urmă noțiuni³⁴. Acest din urmă argument nu găsește de altfel susținere în toate versiunile lingvistice.

79. Cu toate acestea, caracterul temporar al unei măsuri sau faptul că aceasta nu are ca efect să întrerupă definitiv legătura juridică și instituțională dintre guvernator și banca centrală națională în cauză nu se poate opune ca această măsură să fie calificată drept eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, în cazul în care aceasta are efectiv drept consecință împiedicarea guvernatorului să își exercite atribuțiile. În caz contrar, statele membre ar putea eluda interdicția instituită prin dispoziția menționată adoptând măsuri care nu sunt calificate formal drept eliberare din funcție, dar care au un efect echivalent în practică. În plus, astfel cum indică în mod

30 A se vedea punctul 5 din prezentele concluzii.

31 A se vedea punctul 57 din prezentele concluzii.

32 A se vedea în această privință, de asemenea, punctele 151-160 din prezentele concluzii.

33 A se vedea, pe lângă versiunile în limbile franceză („[u]n gouverneur ne peut être relevé de ses fonctions”) și letonă („Tikai tad, ja vaditājs vairs neatbilst nosacijumiem, kas vajadzīgi pienākumu veikšanai, vai ir izdarījis smagu pārkāpumu, viņu var atbrīvot no amata”), de exemplu, versiunea în limba engleză („[a] Governor may be relieved from office only”), versiunea în limba spaniolă („[u]n gobernador sólo podrá ser relevado de su mandato”), versiunea în limba italiană („[u]n governatore può essere sollevato dall'incarico solo”), versiunea în limba germană („[d]er Präsident einer nationalen Zentralbank kann aus seinem Amt nur entlassen werden”), versiunea în limba neerlandeză („[e]n president kan slechts van zijn ambt worden ontheven”), versiunea în limba daneză („[e]n centralbankchef kan kun afskediges”), versiunea în limba portugheză („[u]m governador só pode ser demitido das suas funções”) sau versiunea în limba română („[u]n guvernator poate fi eliberat din funcție numai”) a articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

34 A se vedea, pentru membrii Comisiei, articolele 246 și 247 TFUE, pentru membrii Comitetului executiv al BCE, articolul 11.4 din Statutul SEBC și al BCE, pentru Ombudsmanul European, articolul 228 alineatul (2) al doilea paragraf TFUE, și, pentru membrii Curții de Conturi, articolul 286 alineatul (5) TFUE [alineatul (6) al aceleiași dispoziții referindu-se dimpotrivă, în anumite versiuni lingvistice, la destituirea din funcție, asemenea articolului 6 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene în ceea ce îi privește pe membrii acestei din urmă instituții].

întemeiat BCE, o măsură în aparență provizorie se poate dovedi definitivă în cazul în care efectele acesteia se mențin până la finalul mandatului guvernatorului în cauză. Apoi, astfel cum precizează atât BCE, cât și domnul Rimšēvičs, chiar și o interdicție temporară a exercitării atribuțiilor sale constituie o presiune exercitată asupra guvernatorului unei bănci centrale naționale și, prin urmare, o amenințare pentru independența acestuia din urmă, pe care articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE urmărește tocmai să o prevină.

80. În consecință, măsurile preventive adoptate în speță de KNAB împotriva domnului Rimšēvičs prin intermediul deciziei din 19 februarie 2018, și anume interdicția de a exercita funcția de guvernator al Băncii Letoniei, precum și cea de a părăsi țara fără autorizare prealabilă (în măsura în care are drept efect să îl împiedice pe domnul Rimšēvičs să participe la reuniunile Consiliului guvernatorilor BCE), trebuie să fie calificate drept eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. În această privință, împrejurarea, invocată de Republica Letonia, că interdicțiile impuse domnului Rimšēvičs nu au afectat funcționarea Băncii Letoniei – presupunând că este dovedită – este lipsită de relevanță. Articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE are ca scop să protejeze independența instituțională și personală a guvernatorilor băncilor centrale naționale și a funcției pe care aceștia o ocupă în cadrul SEBC și al BCE, iar nu numai buna funcționare cotidiană a băncilor centrale naționale.

81. Din motive de exhaustivitate, trebuie menționat că Republica Letonia nu poate invoca în mod valabil nici articolul 276 TFUE, pentru a contesta competența Curții în speță. Potrivit articolului 276 TFUE, în exercitarea atribuțiilor sale privind dispozițiile părții a treia titlul V capitolele 4 („Cooperarea judiciară în materie penală”) și 5 („Cooperarea polițienească”), referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție, Curtea de Justiție a Uniunii Europene nu este competentă să verifice legalitatea sau proporționalitatea operațiunilor efectuate de poliție sau de alte servicii de aplicare a legii într-un stat membru și nici să hotărască cu privire la exercitarea responsabilităților care le revin statelor membre în vederea menținerii ordinii publice și a apărării securității interne.

82. Or, măsurile în cauză nu țin, astfel cum a constatat deja vicepreședintele Curții³⁵, nici de cooperarea judiciară a statelor membre, nici de cooperarea lor polițienească. Prin urmare, articolul 276 TFUE nu se opune examinării de către Curte, în cadrul prezentelor cauze, a măsurilor preventive impuse domnului Rimšēvičs de KNAB în raport cu criteriile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

83. În sfârșit, argumentele prin care Republica Letonia susține că a recunoaște în speță competența Curții ar echivala cu a conferi imunitate penală guvernatorului băncii centrale în discuție, precum și cu a interfera cu procedura penală națională trebuie de asemenea să fie respinse. Astfel, nu este vorba nicidecum despre a conferi imunitate penală domnului Rimšēvičs³⁶ sau de a împiedica KNAB sau o altă autoritate letonă de aplicare a legii să efectueze o anchetă penală. Este vorba numai despre a verifica dacă măsurile preventive care i-au fost impuse domnului Rimšēvičs cu scopul declarat de a asigura buna desfășurare a anchetei efectuate de KNAB sunt justificate în raport cu criteriile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

84. Desigur, în cazul în care Curtea ajunge la concluzia că situația nu este aceasta, ea poate fi determinată să constate incompatibilitatea cu articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE a unei măsuri impuse pentru a asigura buna desfășurare a unei anchete penale. Totuși, se poate presupune în mod rezonabil că, în cazul în care nu este stabilit că guvernatorul unei bănci centrale naționale nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau a comis o abatere gravă, o anchetă privind alte fapte se va putea desfășura fără a fi necesar ca guvernatorul în cauză să fie împiedicat să

35 Ordonanța privind măsuri provizorii din 20 iulie 2018, BCE/Letonia (C-238/18 R, nepublicată, EU:C:2018:581, punctul 29).

36 Cu privire la aspectul specific al imunității conferite membrilor Consiliului guvernatorilor BCE prin Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene, anexat la TUE și la TFUE (JO 2016, C 202, p. 266), a se vedea punctele 143-150 din prezentele concluzii.

își exercite atribuțiile. În schimb, în cazul în care se stabilește că buna desfășurare a unei anchete împotriva acestuia impune ca guvernatorului unei bănci centrale să i se interzică să își exercite atribuțiile, este probabil să fie stabilit de asemenea că acesta nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau că a comis o abatere gravă.

85. În orice caz, este probabil ca, în majoritatea cazurilor, fapte susceptibile să demonstreze că un guvernator nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau că a comis o abatere gravă să fie de asemenea pertinente din perspectiva dreptului penal național. Prin urmare, pare pe deplin probabil ca o anchetă penală națională să se desfășoare în paralel cu procedura prevăzută la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. Această concluzie este cu atât mai mult valabilă dacă se pornește de la principiul că un guvernator trebuie să poată fi suspendat din funcție chiar în lipsa unei condamnări penale în cazul în care există probe de natură să demonstreze că sunt îndeplinite condițiile pentru eliberarea sa din funcție³⁷.

86. În consecință, Republica Letonia nu poate susține nici că comunicarea către Curte a unor elemente din dosarul anchetei penale în scopul procedurii de la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE ar împiedica buna desfășurare a anchetei menționate. Astfel, articolul 375 alineatul (1) din Codul de procedură penală leton prevede, desigur, că elementele dosarului sunt acoperite de secretul anchetei și nu pot fi comunicate altor persoane decât cele prevăzute de codul menționat³⁸. Totuși, prin interpretarea acestuia din urmă în conformitate cu dreptul Uniunii, Curtea, în exercitarea competențelor care îi sunt conferite la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, trebuie asimilată unei persoane căreia îi poate fi comunicat dosarul anchetei. Astfel, Curtea nu este un terț oarecare, ci instanța care apreciază compatibilitatea cu statutul menționat a măsurilor naționale care au ca efect să împiedice guvernatorul unei bănci centrale să își exercite atribuțiile. De altfel, Republica Letonia nu a stabilit în ce măsură comunicarea către Curte a unor elemente din dosarul anchetei penale naționale ar fi, în mod concret, susceptibilă să perturbe buna desfășurare a anchetei menționate.

87. Din considerațiile care precedă rezultă că Curtea este competentă să se pronunțe, în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, cu privire la măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs prin decizia KNAB din 19 februarie 2018.

C. Cu privire la fond

88. În temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, guvernatorul unei bănci centrale naționale poate fi eliberat din funcție numai în cazul în care nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau în care a comis o abatere gravă. Cu alte cuvinte și invers, statele membre nu îl pot elibera din funcție pe guvernatorul băncii lor centrale în cazul în care aceste condiții sau cel puțin una dintre ele nu sunt îndeplinite.

89. Din această normă decurg atât motivele care pot fi invocate în susținerea unei acțiuni formulate împotriva unei decizii de eliberare din funcție a unui guvernator, cât și atribuțiile Curții sesizate cu o asemenea acțiune.

90. Astfel, atât guvernatorul respectiv, cât și BCE trebuie să arate, în susținerea unei acțiuni formulate în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, că statul membru în cauză nu a demonstrat că sunt îndeplinite condițiile pentru eliberarea din funcție a unui guvernator. Atribuțiile Curții constau, în consecință, în a stabili dacă statul membru în cauză a demonstrat corespunzător cerințelor legale că aceste condiții erau îndeplinite.

³⁷ A se vedea punctul 119 și următoarele din prezentele concluzii.

³⁸ A se vedea punctul 11 din prezentele concluzii.

91. Desigur, astfel cum am arătat deja, articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE prevede că o acțiune împotriva deciziei de eliberare din funcție a unui guvernator poate fi întemeiată „pe încălcarea tratatelor sau a oricărei norme de drept de aplicare a acestora”³⁹. Totuși, rămâne de clarificat care ar putea fi dispozițiile tratatului sau normele de drept a căror încălcare ar putea fi invocată în cadrul unei acțiuni întemeiate pe articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, altele decât însuși articolul menționat. Mai mult, ar putea eventual să fie avute în vedere dispoziții, a căror încălcare este efectiv invocată de domnul Rimšēvičs în speță, care au ca obiect să pună guvernatorii la adăpost de orice presiune din partea statelor membre⁴⁰ (întrucât eliberarea unui guvernator din funcție în mod nejustificat echivalează tocmai cu exercitarea unei astfel de presiuni). De asemenea, ar putea fi luate în considerare, astfel cum a sugerat BCE, norme referitoare la funcționarea Consiliului guvernatorilor și a Eurosistemului, precum și, în general, principiile transversale ale dreptului Uniunii, precum obligația de cooperare loială între instituțiile acesteia și statele membre.

92. În orice caz, în speță, nu este necesar să fie stabilite în mod exhaustiv dispozițiile a căror încălcare ar putea eventual să fie invocată în susținerea unei acțiuni formulate în temeiul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. Astfel, este suficient să se constate că, în cadrul prezentelor cauze, atât domnul Rimšēvičs, cât și BCE reproșează în esență Republicii Letonia că nu a dovedit că condițiile prevăzute de dispoziția menționată pentru eliberarea din funcție a unui guvernator erau îndeplinite în ceea ce îl privește pe domnul Rimšēvičs (a se vedea secțiunea 1 de mai jos). Din motive de exhaustivitate, trebuie examinată relevanța altor două reglementări a căror încălcare este invocată de acesta din urmă, și anume, pe de o parte, Protocolul nr. 7 la TFUE privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene (a se vedea secțiunea 2 de mai jos) și, pe de altă parte, anumite dispoziții ale dreptului leton (a se vedea secțiunea 3 de mai jos).

1. Cu privire la încălcarea articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE

93. Domnul Rimšēvičs și BCE susțin că Republica Letonia nu a furnizat probe susceptibile să dovedească faptele de corupție reproșate domnului Rimšēvičs. Prin urmare, Republica Letonia nu ar fi demonstrat că, în speță, condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale sunt îndeplinite.

a) Observații introductive

94. Astfel cum a arătat avocatul general Geelhoed în cauza Comisia/Cresson⁴¹, este inerent funcțiilor membrilor instituțiilor Uniunii, precum și celor mai înalte funcții publice din statele membre faptul că titularii lor nu sunt supuși niciunui control ierarhic și nu pot fi revocați pentru motive care țin de exercitarea atribuțiilor lor. Prin urmare, competența de aplicare a legii destinată sancționării unui eventual abuz de putere din partea titularului unei astfel de funcții este în general atribuită fie instituției din care face parte acesta, fie unei alte instituții cu statut echivalent în cadrul constituțional.

95. În această privință, s-a menționat deja că membrii instituțiilor Uniunii pot fi eliberați din funcție numai de Curte, dacă este cazul (adică cu excepția membrilor Curții de Justiție a Uniunii Europene înseși) la cererea instituției lor sau a unei instituții cu statut constituțional echivalent⁴². Deși sarcina probei neîndeplinirii de către persoana în cauză a obligațiilor sale revine, așadar, instituției care se prevalează de aceasta, Curtea este singura competentă să procedeze, în plenitudinea puterii sale de

39 A se vedea punctul 57 din prezentele concluzii.

40 Articolul 130 TFUE și articolul 7 din Statutul SEBC și al BCE.

41 C-432/04, EU:C:2006:140, punctul 70.

42 A se vedea punctul 56 și nota de subsol 24 din prezentele concluzii.

apreciere, la calificarea juridică și la stabilirea realității materiale a faptelor în cauză. Prin urmare, constatările efectuate într-o hotărâre a unei instanțe naționale pot fi, desigur, luate în considerare de Curte în cadrul examinării sale cu privire la faptele menționate, însă aceasta nu poate fi ținută de calificarea juridică a faptelor efectuată într-o astfel de hotărâre⁴³.

96. Astfel cum a precizat BCE, motivul pentru care Curtea nu este competentă să se pronunțe în mod direct cu privire la eliberarea din funcție a guvernatorilor băncilor centrale naționale ține de faptul că acești guvernatori sunt numiți și nu pot fi demși decât potrivit procedurilor aplicabile în statele membre respective⁴⁴. Prin urmare, în cadrul procedurii instituite la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, Curtea nu decide în mod direct cu privire la eliberarea unui titular din funcție la cererea unei instituții, ci examinează dacă statul membru în cauză l-a eliberat în mod întemeiat din funcție pe guvernatorul băncii sale centrale. Această diferență față de procedurile care permit eliberarea din funcție a membrilor instituțiilor Uniunii este totuși numai de ordin procedural: dintr-o perspectivă materială, criteriile de examinare sunt aceleași, întrucât, în ambele cazuri, este vorba despre a stabili dacă condițiile pentru eliberarea din funcție sunt îndeplinite.

97. Revine, așadar, Curții, într-o primă etapă, sarcina de a efectua calificarea juridică a faptelor reproșate guvernatorului în discuție, adică să determine dacă aceste fapte sunt de natură să stabilească că acesta nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau dacă ele constituie o abatere gravă în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE [a se vedea în continuare litera b)]. În cazul unui răspuns afirmativ, Curtea trebuie, într-o a doua etapă, având în vedere elementele de probă invocate de statul membru în discuție, precum și, dacă este cazul, prin intermediul competențelor de cercetare judecătorească conferite de Regulamentul său de procedură, să examineze realitatea faptelor reproșate guvernatorului în discuție [a se vedea în continuare litera c)].

b) Cu privire la noțiunile de condiții necesare exercitării îndatoririlor guvernatorului și de abatere gravă

98. Articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE prevede că un guvernator al unei bănci centrale poate fi eliberat din funcție numai în cazul în care nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau a comis o abatere gravă, fără a defini totuși mai precis aceste noțiuni.

99. În speță, reiese din decizia KNAB din 19 februarie 2018 privind recunoașterea calității de suspect a domnului Rimšēvičs⁴⁵ că acestuia din urmă i se reproșează că a pretins și a primit mită în valoare de cel puțin 100 000 de euro din partea unui membru al Consiliului de administrație al unei bănci și că s-a angajat în schimb să nu intervină în activitățile acestei bănci și să o susțină cu sfaturi și cu recomandări în vederea cooperării ei cu Comisia Piețelor Financiare și de Capital (Finanșu un kapitāla tirgus komisija). Domnul Rimšēvičs s-ar fi angajat în plus să acționeze în acest mod în cadrul exercitării funcțiilor sale oficiale și prin intermediul influenței sale asupra activităților Comisiei Piețelor Financiare și de Capital și al informațiilor de care dispunea în temeiul acestor funcții.

100. Având în vedere aceste acuzații, nu este necesar ca Curtea să definească în mod exhaustiv noțiunile de condiții necesare exercitării îndatoririlor unui guvernator al unei bănci centrale sau de abatere gravă în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE. Astfel, este suficient să se constate că, în speță, în orice caz, faptele reproșate de KNAB domnului Rimšēvičs, și anume fapte de corupție în cadrul exercitării funcțiilor sale oficiale, precum și abuzul de aceste funcții în interesul unui organism privat ar constitui – în cazul în care existența lor ar fi stabilită – nu numai o abatere gravă a

⁴³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iulie 2006, Comisia/Cresson (C-432/04, EU:C:2006:455, punctele 120 și 121).

⁴⁴ A se vedea punctele 37 și 56 din prezentele concluzii.

⁴⁵ A se vedea punctul 17 din prezentele concluzii.

guvernatorului în discuție, ci ar demonstra de asemenea că acesta nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale. Prin urmare, contrar celor susținute de BCE, prezenta cauză intră nu numai sub incidența celei de a doua, dar și a primei ipoteze avute în vedere la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

101. Pe de o parte, chiar fără a încerca o definiție exhaustivă a condițiilor necesare exercitării îndatoririlor de guvernator al unei bănci centrale, trebuie să se constate că independența constituie în orice caz nucleul dur intangibil al acestora⁴⁶. Astfel, după cum s-a menționat deja în două rânduri, independența băncilor centrale naționale membre ale SEBC, precum și a Consiliului guvernatorilor BCE în calitate de principal organ de decizie al acesteia și al Eurosistemului este consacrată de Tratatul FUE drept corolar indispensabil al stabilității prețurilor, obiectiv principal al politicii economice și monetare a Uniunii și a SEBC⁴⁷. Acesta este motivul pentru care articolul 130 TFUE, precum și articolul 7 din Statutul SEBC și al BCE prevăd în mod explicit că, în exercitarea competențelor și în îndeplinirea misiunilor și a îndatoririlor care le-au fost conferite prin tratate și prin Statutul SEBC și al BCE, membrii organelor de decizie ale BCE și ale băncilor centrale naționale nu pot solicita sau accepta instrucțiuni de la niciun organism.

102. Pe de altă parte, independența este prima calitate cerută din partea membrilor tuturor instituțiilor Uniunii⁴⁸. Astfel cum a afirmat Curtea în ceea ce îi privește pe membrii Comisiei, ținând seama de responsabilitățile importante care le sunt încredințate, aceștia trebuie să respecte normele cele mai riguroase în materie de comportament, ceea ce implică, printre altele, să acționeze cu independență deplină și în interesul general al Uniunii și ca acesta să prevaleze în orice moment asupra intereselor lor personale⁴⁹.

103. În consecință, un guvernator al unei bănci centrale care este convins să săvârșească fapte precum cele care îi sunt reproșate domnului Rimšēvičs în speță arată prin aceasta că nu mai dă dovadă de independența necesară exercitării îndatoririlor sale.

104. Pe de altă parte, astfel cum arată în mod întemeiat BCE, noțiunea de abatere gravă desemnează, în cadrul dispozițiilor dreptului disciplinar al Uniunii, un comportament nelegal adoptat de titularul unei funcții, care prezintă o gravitate suficientă pentru a justifica eliberarea din funcție a autorului său⁵⁰.

105. Faptele de corupție reproșate în speță domnului Rimšēvičs, care ar constitui – în cazul în care existența lor ar fi dovedită – o încălcare a articolului 320 alineatul (4) din Codul penal leton, prezintă, ținând seama de importanța primordială a principiului independenței guvernatorilor băncilor centrale, o gravitate suficientă pentru a justifica eliberarea din funcție a unui guvernator și pentru a constitui, în consecință, o abatere gravă în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

106. Din considerațiile care precedă rezultă că, în cazul în care realitatea faptelor reproșate domnului Rimšēvičs ar fi stabilită, ar trebui să se considere că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea sa din funcție. Prin urmare, trebuie să se examineze în prezent dacă Republica Letonia a demonstrat corespunzător cerințelor legale realitatea faptelor pe care le reproșează domnului Rimšēvičs.

46 A se vedea, pentru considerații similare cu privire la standardele bunei conduite care trebuie să fie respectate în exercitarea funcțiilor comisarilor, Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate în cauza Comisia/Cresson (C-432/04, EU:C:2006:140, punctul 78).

47 A se vedea punctele 5 și 76 din prezentele concluzii.

48 A se vedea printre altele, pentru membrii Comisiei, articolul 17 alineatul (3) TUE și articolul 245 TFUE, precum și, pentru membrii Curții de Justiție a Uniunii Europene, articolul 19 alineatul (2) TUE și articolele 253 și 254 TFUE.

49 Hotărârea din 11 iulie 2006, Comisia/Cresson (C-432/04, EU:C:2006:455, punctul 70).

50 A se vedea, printre altele, pentru Ombudsmanul European, articolul 228 alineatul (2) TFUE, pentru membrii Comisiei, articolul 247 TFUE, pentru membrii Comitetului executiv al BCE, articolul 11.4 din Statutul SEBC și al BCE, pentru funcționarii și ceilalți agenți ai Uniunii, articolul 86 alineatul (1) din Statutul funcționarilor Uniunii Europene, articolele 9 și 10 din anexa IX la acesta și articolul 49 din Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene.

c) Cu privire la probele necesare pentru a demonstra că sunt îndeplinite condițiile pentru a elibera un guvernator din funcție

107. Astfel cum menționează în mod întemeiat BCE, realitatea unor fapte precum cele invocate de Republica Letonia în speță ar trebui în principiu să fie confirmată printr-o hotărâre pe fond pronunțată de o instanță independentă pentru ca Curtea să poată considera aceste fapte ca fiind stabilite în scopul aplicării articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE [a se vedea în continuare punctul 1)]. În lipsa unei astfel de hotărâri, Curtea trebuie să dispună de suficiente elemente de probă pentru a întemeia convingerea fermă că faptele imputate guvernatorului au avut loc [a se vedea în continuare punctul 2)].

1) O hotărâre pe fond pronunțată de o instanță independentă

108. În prezența unei hotărâri pe fond pronunțate de o instanță independentă care ar confirma materialitatea faptelor reproșate guvernatorului în cauză, ar reveni acestuia din urmă sarcina de a prezenta elemente de natură să demonstreze că, din cauza unor deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru în cauză, precum și ca urmare a situației sale personale, există motive serioase și temeinice de a crede că dreptul său la un proces echitabil a fost încălcat și că hotărârea respectivă se întemeiază pe constatări de fapt eronate⁵¹. În lipsa unor astfel de elemente, Curtea ar putea, în conformitate cu principiul încrederii reciproce în respectarea, de către toate statele membre, a dreptului Uniunii și a drepturilor fundamentale recunoscute de acesta⁵², să considere faptele a căror realitate este atestată prin hotărâre ca fiind stabilite fără a proceda ea însăși la o apreciere a probelor.

109. În speță însă, faptele reproșate de KNAB domnului Rimšēvičs nu au făcut încă obiectul unei hotărâri pe fond pronunțate de o instanță independentă. În aceste condiții, nu este necesar să fie examinat aspectul, invocat de BCE, dacă, în scopul încadrării unor fapte invocate în domeniul de aplicare al articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, o hotărâre pronunțată în primă instanță și care nu este încă definitivă ar fi suficientă.

110. În orice caz, în speță, măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs de KNAB prin intermediul deciziei din 19 februarie 2018⁵³ au făcut, desigur, obiectul unei acțiuni formulate de domnul Rimšēvičs în fața judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga), precum și al unei decizii pronunțate de acesta din urmă la 27 februarie 2018⁵⁴, care face parte din elementele transmise Curții. Din acea decizie reiese că acțiunea în discuție a fost formulată în temeiul articolului 262 din Codul de procedură penală leton, care permite formularea unei acțiuni împotriva unor măsuri preventive precum cele din speță pentru motivul că persoanei respective i-ar fi imposibil să se conformeze măsurilor menționate⁵⁵.

111. Cu toate acestea, potrivit domnului Rimšēvičs și BCE, examinarea efectuată de instanța sesizată cu o astfel de acțiune privește numai adecvarea și proporționalitatea măsurilor preventive în discuție în raport cu infracțiunea reproșată și cu scopul urmărit (cu alte cuvinte, de exemplu, buna desfășurare a anchetei sau prevenirea altor prejudicii), precum și protecția drepturilor fundamentale ale persoanei interesate. În schimb, nu ar fi examinate temeinicia reproșurilor formulate împotriva acestuia din urmă sau materialitatea faptelor pe care se întemeiază acest reproșuri. Motivele deciziei judecătorului

⁵¹ A se vedea, în acest sens și prin analogie, Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 79).

⁵² A se vedea Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențe ale sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctele 35-37 și jurisprudența citată).

⁵³ A se vedea punctul 17 din prezentele concluzii.

⁵⁴ A se vedea punctul 18 din prezentele concluzii.

⁵⁵ A se vedea punctul 10 din prezentele concluzii.

însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 privesc astfel numai temeinicia măsurilor preventive în raport cu reproșurile formulate împotriva domnului Rimšēvičs, însă în niciun caz temeinicia acestor reproșuri în raport cu eventualele elemente de probă.

112. Reiese, desigur, din cuprinsul articolului 262 alineatul (3) din Codul de procedură penală leton că instanța însărcinată cu examinarea acțiunii formulate în temeiul acestei dispoziții poate solicita transmiterea unor elemente din dosarul anchetei penale, precum și explicații din partea persoanei însărcinate cu ancheta sau din partea autorului acțiunii. În plus, hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 cuprinde precizarea „având în vedere elementele din dosarul de anchetă penală nr. [...]”⁵⁶. Prin urmare, nu este exclus ca judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) însărcinat cu examinarea acțiunii în discuție să fi avut acces la elemente de probă provenind din dosarul de anchetă penală.

113. Cu toate acestea, decizia judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 nu menționează nicio apreciere a unor elemente de probă și nici o confirmare a materialității faptelor pe baza unor astfel de elemente de probă. Această hotărâre se referă, astfel, numai la „informația cu privire la fapte provenind din documentele procedurale cuprinse în dosarul [de anchetă penală]”⁵⁷. Prin urmare, nu este exclus ca elementele din dosarul de anchetă penală transmise judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) să conștie, la fel ca elementele transmise Curții⁵⁸, numai în documente de procedură întocmite de autoritățile de anchetă și care cuprind o descriere a faptelor, cu excluderea oricărui element de probă susceptibil să ateste materialitatea faptelor menționate.

114. Pe de altă parte, Republica Letonia, deși a fost întrebată în mod explicit cu privire la acest aspect în ședință, nu a prezentat niciun element de natură să respingă afirmațiile domnului Rimšēvičs și ale BCE potrivit cărora controlul efectuat de judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) însărcinat cu examinarea măsurilor preventive nu a privit temeinicia reproșurilor formulate împotriva domnului Rimšēvičs și nici materialitatea faptelor aflate la baza acestor reproșuri. Republica Letonia nu a prezentat nici alte elemente sau cel puțin explicații pentru a-și susține poziția potrivit căreia Curtea ar putea recunoaște hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 ca stabilind realitatea faptelor reproșate domnului Rimšēvičs și ar putea renunța, în consecință, la a proceda ea însăși la aprecierea probelor și la stabilirea materialității acestor fapte.

115. Curtea se poate întemeia cu atât mai puțin pe hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 pentru a stabili realitatea faptelor reproșate domnului Rimšēvičs cu cât acesta din urmă susține că nu a avut, la momentul hotărârii menționate și chiar până în prezent, acces la probe care să permită dovedirea faptelor care îi erau reproșate. Republica Letonia nu a contestat această afirmație. Prin urmare, chiar presupunând că judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) a avut acces la anumite probe din dosarul de anchetă penală, nu este posibil să se stabilească dacă acesta le-a apreciat în cursul unei proceduri contradictorii apte să garanteze dreptul la apărare al domnului Rimšēvičs.

⁵⁶ Traducere liberă.

⁵⁷ Traducere liberă.

⁵⁸ A se vedea în continuare punctele 125-130 din prezentele concluzii.

116. Măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs au făcut, în plus, obiectul unei hotărâri a judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) din 22 august 2018⁵⁹. Această decizie este urmarea unei plângeri prin care domnul Rimšēvičs a contestat modul în care autoritățile letone puseseră în aplicare Ordonanța privind măsuri provizorii a vicepreședintelui Curții din 20 iulie 2018, BCE/Letonia⁶⁰. Judecătorul însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) a admis în parte această plângere, constatând că, din cauza unor contradicții în formularea măsurilor preventive impuse domnului Rimšēvičs, acestea nu puteau fi executate. În consecință, autoritățile letone au adoptat o nouă decizie prin care au modificat măsurile preventive în discuție⁶¹.

117. Or, din hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) din 22 august 2018 reiese că controlul efectuat de acesta s-a limitat de asemenea la posibilitatea punerii în aplicare a măsurilor preventive în litigiu. Prin urmare, chiar dacă acest judecător ar fi primit elemente provenind din dosarul de anchetă penală, nu reiese că aceasta ar fi efectuat vreun control al temeiniciei afirmațiilor factuale formulate împotriva domnului Rimšēvičs.

118. În aceste condiții, Curtea nu se poate întemeia nici pe hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018, nici pe cea a judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) din 22 august 2018 în scopul stabilirii materialității faptelor reproșate domnului Rimšēvičs.

2) Elemente de probă suficiente pentru a permite Curții să se asigure cu privire la materialitatea faptelor

119. Astfel cum susține în mod întemeiat BCE, o hotărâre pe fond pronunțată de o instanță independentă nu poate totuși să fie singurul mijloc de care dispune un stat membru, în cadrul unei proceduri întemeiate pe articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, pentru a dovedi materialitatea faptelor care justifică, în opinia sa, eliberarea din funcție a guvernatorului băncii sale centrale.

120. Astfel, prin faptul că a prevăzut posibilitatea ca un guvernator al unei bănci centrale să fie eliberat din funcție numai în cazuri strict definite, articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE nu protejează numai independența guvernatorilor băncilor centrale naționale, ci și buna funcționare a SEBC și a BCE. Astfel, posibilitatea ca un guvernator al unei bănci centrale vinovat de fapte precum cele reproșate domnului Rimšēvičs să continue să își exercite atribuțiile, să participe la luarea deciziilor și să aibă acces la informații în cadrul băncii sale centrale, al SEBC și al Consiliului guvernatorilor BCE ar constitui o amenințare gravă pentru buna funcționare a acestor instituții. Or, ancheta și procedura care duc la pronunțarea unei hotărâri de condamnare pe fond de către o instanță pot dura o perioadă considerabilă.

⁵⁹ A se vedea punctul 22 din prezentele concluzii.

⁶⁰ C-238/18 R, nepublicată, EU:C:2018:581; a se vedea punctele 21 și 31 din prezentele concluzii.

⁶¹ A se vedea punctul 22 din prezentele concluzii.

121. Prin urmare, pentru a asigura buna funcționare a SEBC și a BCE, trebuie să existe posibilitatea de a suspenda temporar din funcție un guvernator în așteptarea rezultatului unei proceduri penale, în cazul în care există dovezi apte să demonstreze, prin ele însele și nu numai prin intermediul unor presupuneri, existența faptelor invocate. Astfel de elemente de probă trebuie să fie suficient de precise și de concordante pentru a întemeia în opinia Curții convingerea fermă că aceste fapte au avut într-adevăr loc⁶².

122. În consecință, în împrejurări excepționale precum cele invocate de Republica Letonia în speță, Curtea poate constata că sunt îndeplinite condițiile pentru eliberarea din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale în cazul în care statul membru îi prezintă elemente de probă de natură să dovedească că acest guvernator s-a făcut vinovat de fapte care demonstrează că nu mai îndeplinește condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale sau că a comis o abatere gravă în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

123. Or, trebuie să se constate de la bun început că, în speță, Republica Letonia nu a prezentat astfel de elemente de probă. Curtea nu dispune, așadar, de niciun element care i-ar permite să verifice temeinicia afirmațiilor factuale ale KNAB cu privire la domnul Rimšēvičs.

124. Astfel, Republica Letonia nu a prezentat, într-o primă etapă, niciun element de probă în susținerea înscrisurilor sale inițiale din cauzele C-202/18 și C-238/18⁶³. Prin urmare, Curtea i-a solicitat, în cursul ședinței comune din cauzele menționate, să transmită într-un termen de opt zile toate documentele necesare pentru a justifica măsurile preventive impuse domnului Rimšēvičs⁶⁴. În formularea acestei cereri, Curtea a insistat în mod specific asupra importanței prezentării acestor documente, care trebuiau să servească drept motivare și dovadă a temeiniciei deciziei în discuție. Curtea a recomandat, așadar, Republicii Letonia să aleagă cu multă grijă documentele pe care urma să i le transmită.

125. În consecință, Republica Letonia a transmis Curții 44 de documente reprezentând aproximativ 270 de pagini, conținând, pe de o parte, un ansamblu de documente procedurale referitoare la recunoașterea calității de suspect a domnului Rimšēvičs, la impunerea unor măsuri preventive împotriva acestuia și la inculparea sa⁶⁵ și, pe de altă parte, corespondențe între KNAB, Banca Letoniei, BCE, precum și autoritățile germane cu privire la activitățile domnului Rimšēvičs în cadrul BCE și la deciziile acesteia din urmă referitoare la banca în favoarea căreia se pretinde că ar fi acționat domnul Rimšēvičs. Printre aceste documente, unele elemente destul de voluminoase au fost prezentate în dublu exemplar, precum și în versiuni lingvistice diferite.

126. În afara celor două decizii ale judecătorilor însărcinați cu controlul respectării drepturilor omului deja analizate⁶⁶, precum și a unor simple documente administrative, elementele transmise de Republica Letonia constau, așadar, exclusiv în documente întocmite de autoritățile administrative cu privire la rolul și la pretinsele acte ale domnului Rimšēvičs.

62 A se vedea în acest sens și prin analogie Hotărârea Tribunalului din 16 iunie 2015, FSL și alții/Comisia (T-655/11, EU:T:2015:383, punctele 175 și 176 și jurisprudența citată).

63 Singurele elemente prezentate de Republica Letonia împreună cu memoriul său în apărare în cauza C-238/18 sunt un proiect de lege privind modificarea Legii privind Banca Letoniei, un aviz al BCE din 2 octombrie 2012 referitor la lucrările pregătitoare și la modificările legislative necesare introducerii monedei euro și o scrisoare a Băncii Letoniei din 13 aprilie 2018 referitoare la informațiile necesare în cadrul cauzei C-238/18.

64 A se vedea punctul 33 din prezentele concluzii.

65 Și anume, decizii și înscrisuri ale KNAB și ale procurorului, plângeri și înscrisuri ale avocatului domnului Rimšēvičs, hotărârea judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 și decizia judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) din 22 august 2018 (a se vedea punctele 110-118 din prezentele concluzii), precum și documente referitoare la Ordonanța privind măsuri provizorii a vicepreședintelui Curții din 20 iulie 2018 și la executarea acesteia în Letonia (a se vedea punctele 21 și 22 din prezentele concluzii).

66 Decizia judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas rajona tiesa (Tribunalul Districtual din Riga) din 27 februarie 2018 și decizia judecătorului însărcinat cu controlul respectării drepturilor omului din cadrul Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa (Tribunalul din Arondismentul Vidzeme al Orașului Riga) din 22 august 2018 (a se vedea punctele 110-118 din prezentele concluzii).

127. Aceste documente conțin, desigur, o enumerare a reproșurilor și a capetelor de acuzare formulate de autoritățile letone și o descriere a faptelor reproșate domnului Rimševičs. În plus, ele permit Curții să reconstituie desfășurarea evenimentelor și a procedurilor care au avut loc în Letonia de la arestarea domnului Rimševičs la 17 februarie 2018, precum și comunicarea dintre autoritățile de anchetă letone, Banca Letoniei și BCE, cu un nivel al detaliilor care merge până la scrisori de transmitere de documente între autorități, nota unui traducător și diverse cereri de traducere.

128. Totuși, aceste documente nu conțin niciun element factual susceptibil să dovedească afirmațiile autorităților letone și să stabilească, prin urmare, materialitatea faptelor reproșate domnului Rimševičs.

129. Potrivit deciziei KNAB din 19 februarie 2018 privind recunoașterea calității de suspect a domnului Rimševičs⁶⁷, elementele de probă în sprijinul reproșurilor formulate cuprind înregistrări audio și transcrieri ale unor conversații telefonice, mărturii, elemente sau documente confiscate, precum și procese-verbale de inspecție. Trebuie să se constate că niciun element de probă de acest tip nu a fost transmis Curții.

130. Astfel cum în mod întemeiat arată BCE, documentele furnizate nu permit, așadar, nicidecum să se concluzioneze, chiar prin intermediul unor prezumții, că actele reproșate domnului Rimševičs, rezumate la punctul 99 de mai sus, au avut loc. Presupunând că există mijloace de probă susceptibile să ateste realitatea acestor fapte, aceste elemente nu figurează printre documentele transmise Curții de Republica Letonia.

131. În aceste împrejurări, fără a fi măcar necesar să se stabilească condițiile de admisibilitate a probelor sau modalitățile aprecierii lor de către Curte în cadrul procedurii prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, trebuie să se constate că Curtea nu este în măsură să verifice dacă condițiile prevăzute de această dispoziție pentru eliberarea din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale sunt îndeplinite. În lipsa oricărui element de probă, Curtea nu poate controla veridicitatea afirmațiilor factuale prezentate de Republica Letonia pentru a justifica că domnul Rimševičs a săvârșit o abatere gravă și că nu mai îndeplinește, așadar, condițiile necesare exercitării îndatoririlor sale.

132. Astfel cum Curtea a constatat deja în alte domenii, eficacitatea controlului jurisdicțional în cadrul ordinii juridice a Uniunii implică comunicarea motivelor fiecărei decizii nefavorabile instanței competente, pentru ca aceasta din urmă să își poată exercita pe deplin controlul⁶⁸. Or, efectivitatea acestui control jurisdicțional implică verificarea faptelor invocate în expunerea de motive a unei decizii, astfel încât controlul jurisdicțional să nu se limiteze la aprecierea verosimilității abstracte a motivelor invocate, ci să privească aspectul dacă respectivele motive sunt întemeiate⁶⁹.

133. Prin urmare, în speță, pentru a permite Curții să își exercite controlul, Republica Letonia ar fi trebuit să îi transmită nu numai elementele întocmite în scopul cercetării și al acuzării domnului Rimševičs de către autoritățile letone, ci și elemente de probă care să ateste prin ele însele existența faptelor invocate. Simpla existență a unei urmăririi penale în curs care nu a condus încă la constatări factuale efectuate într-o hotărâre judecătorească nu poate fi asimilată unor elemente factuale stabilite⁷⁰.

⁶⁷ A se vedea punctul 17 din prezentele concluzii.

⁶⁸ A se vedea printre altele Hotărârea din 15 mai 1986, Johnston (222/84, EU:C:1986:206, punctul 21), și Hotărârea din 3 septembrie 2008, Kadi și Al Barakaat International Foundation/Consiliul și Comisia (cauzele conexate C-402/05 P și C-415/05 P, EU:C:2008:461, punctele 336 și 337 și jurisprudența citată).

⁶⁹ Hotărârea din 18 iulie 2013, Comisia și alții/Kadi (cauzele conexate C-584/10 P, C-593/10 P și C-595/10 P, EU:C:2013:518, punctul 119).

⁷⁰ A se vedea, *mutatis mutandis*, Hotărârea Tribunalului Funcției Publice din 7 octombrie 2009, Y/Comisia (F-29/08, EU:F:2009:136, punctele 74 și 75).

134. Spre deosebire de situația faptelor stabilite printr-o hotărâre pe fond pronunțată de o instanță independentă⁷¹, Curtea nu poate astfel să accepte ca fiind stabilite fapte a căror existență este afirmată numai de autorități administrative. Aceste autorități nu beneficiază de aceleași garanții de independență organică și funcțională precum instanțele și nu își adoptă deciziile la finalul unei proceduri contradictorii însoțite de garanțiile unei căi de atac efective⁷². A accepta fapte invocate de o autoritate administrativă ca fiind stabilite fără a exercita un control asupra materialității acestora ar echivala, așadar, cu privarea justițiabililor în cauză de dreptul lor la un control jurisdicțional efectiv și, în speță, cu golirea de conținutul și de efectul său util a căii de atac instituite la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

135. Chiar dacă Republica Letonia invocă, în înscrisurile sale, elemente susceptibile să ateste o anumită independență a KNAB în exercitarea misiunilor sale, nu este contestat faptul că KNAB face parte din puterea executivă și nu poate fi în niciun caz asimilat unei instanțe independente⁷³. Nu s-a demonstrat și nici măcar nu s-a susținut că situația ar fi diferită în ceea ce privește Biroul Procurorului general al Republicii Letonia. În plus, astfel cum subliniază domnul Rimšēvičs, acesta a adoptat pentru moment numai o decizie de inculpare, însă nu a închis încă ancheta și nu a trimis cauza în instanță.

136. Prin urmare, trebuie să se constate că Republica Letonia nu a transmis Curții elementele de probă necesare pentru a justifica măsurile adoptate împotriva domnului Rimšēvičs.

137. În plus, astfel cum s-a precizat deja, Republica Letonia nu poate invoca confidențialitatea elementelor din dosarul de anchetă penală pentru a justifica faptul că nu sunt transmise Curții probe susceptibile să dovedească afirmațiile sale cu privire la domnul Rimšēvičs⁷⁴. În plus, în ședință, Curtea a indicat Republicii Letonia că în alte domenii există posibilitatea, excepțională și strict reglementată, de a nu îi comunica persoanei vizate elemente de probă prezentate în fața instanței Uniunii⁷⁵. În același sens, BCE a indicat că era dispusă să renunțe la dreptul său de acces la dosar în cazul în care integritatea anchetei penale impunea un tratament confidențial al eventualelor informații pe care Republica Letonia le-ar transmite Curții. Or, Republica Letonia nu a dat niciun curs acestei evocări a posibilității de a solicita un tratament confidențial al unor eventuale probe care ar fi urmat să fie transmise Curții și nici nu a invocat motive imperative susceptibile să justifice un asemenea tratament confidențial.

138. În sfârșit, este cert că articolele 24-30 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și articolul 64 din Regulamentul de procedură pun la dispoziția Curții un întreg arsenal de măsuri de cercetare, cuprinzând printre altele, pe lângă solicitarea de informații și prezentarea de înscrisuri, înfățișarea personală a părților, proba testimonială sau cercetarea la fața locului. Totuși, Curtea nu poate fi obligată să recurgă din oficiu la astfel de măsuri în lipsa oricărei oferte de probă sau chiar în lipsa oricărei indicații în acest sens din partea statului membru în cauză. Or, în speță, Republica Letonia nu a sugerat Curții utilitatea niciunei măsuri de cercetare.

71 A se vedea punctul 108 din prezentele concluzii.

72 A se vedea cu privire la aceste condiții, printre altele, Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punctele 38, 42, 44 și 45 și jurisprudența citată).

73 A se vedea dispozițiile legislative cu privire la KNAB citate la punctul 13 din prezentele concluzii.

74 A se vedea punctul 86 din prezentele concluzii.

75 A se vedea în această privință, printre altele, Hotărârea din 18 iulie 2013, Comisia și alții/Kadi (cauzele conexe C-584/10 P, C-593/10 P și C-595/10 P, EU:C:2013:518, punctele 125-129), precum și articolul 105 din Regulamentul de procedură al Tribunalului din 4 martie 2015 (JO 2015, L 105, p. 1), astfel cum a fost modificat la 13 iulie 2016 (JO 2016, L 217, p. 72).

139. În plus, în conformitate cu ceea ce s-a menționat mai sus cu privire la natura prezentei acțiuni și la faptul că pârâțul este statul membru în discuție în ansamblul său⁷⁶, Curtea nu poate nici să se adreseze direct unor entități din cadrul acestui stat membru precum, de exemplu, în speță, KNAB, pentru a le solicita în mod direct informații. Cel puțin în cadrul procedurii întemeiate pe articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, entitățile infrastatale nu pot fi, așadar, asimilate instituțiilor, organelor, oficiilor sau agențiilor cărora Curtea le poate solicita toate informațiile pe care le consideră necesare în temeiul articolului 24 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene.

d) Concluzie intermediară

140. Rezultă din considerațiile care precedă că faptele reproșate domnului Rimšēvičs ar fi, în cazul în care realitatea lor ar fi dovedită, susceptibile să demonstreze că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale.

141. Republica Letonia nu a prezentat însă niciun element de probă de natură să ateste materialitatea acestor fapte. Prin urmare, Curtea se află în imposibilitatea de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea din funcție a domnului Rimšēvičs.

142. În consecință, Republica Letonia a încălcat articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE prin faptul că l-a eliberat pe domnul Rimšēvičs din funcție fără a demonstra că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de dispoziția menționată. Motivul domnului Rimšēvičs și al BCE întemeiat pe încălcarea articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE de către Republica Letonia trebuie, așadar, să fie admis.

2. Cu privire la încălcarea invocată a Protocolului privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene

143. Domnul Rimšēvičs susține că eliberarea sa din funcția de guvernator al Băncii Letoniei constituie o încălcare a imunității de care beneficiază în calitate de membru al Consiliului guvernatorilor BCE în temeiul Protocolului nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene, care se aplică de asemenea, în temeiul articolului 22 primul paragraf din acesta, BCE, precum și membrilor organelor acesteia și personalului ei.

144. Potrivit articolului 11 litera (a) din Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene, funcționarii și alți agenți ai Uniunii beneficiază, pe teritoriul fiecăruia dintre statele membre, de imunitate de jurisdicție pentru actele îndeplinite de aceștia, inclusiv afirmațiile scrise sau verbale, în calitatea lor oficială. Chiar dacă această dispoziție se referă numai la o „imunitate de jurisdicție”⁷⁷, nu este exclus ca această imunitate să fie interpretată, cel puțin în cazurile care implică funcționari din gradele superioare, în sensul că le conferă de asemenea o imunitate de urmărire penală acestora din urmă⁷⁸. Având în vedere importanța independenței membrilor Consiliului

⁷⁶ A se vedea punctul 65 din prezentele concluzii.

⁷⁷ În schimb, articolul 9 din protocolul menționat face referire, în privința membrilor Parlamentului European, la o „exceptare privind orice măsură de detenție sau urmărire penală”. Articolul 8 din Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene conferă membrilor Parlamentului o imunitate materială sau lipsă de răspundere pentru opiniile și voturile exprimate în cadrul exercitării funcțiilor lor, în timp ce articolul 9 din protocolul menționat le garantează o imunitate procesuală sau inviolabilitate împotriva procedurilor judiciare: a se vedea, cu privire la această distincție, Hotărârea din 21 octombrie 2008, Marra (C-200/07 și C-201/07, EU:C:2008:579, punctul 24), și Hotărârea din 6 septembrie 2011, Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:543, punctul 18), precum și Concluziile avocatului general Poiares Maduro prezentate în cauzele conexe Marra (C-200/07 și C-201/07, EU:C:2008:369, punctul 13), și Concluziile avocatului general Jääskinen prezentate în cauza Patriciello (C-163/10, EU:C:2011:379, punctul 3).

⁷⁸ A se vedea în acest sens Hotărârea Tribunalului din 24 octombrie 2018, RQ/Comisia (T-29/17, EU:T:2018:717, punctele 5-12); a se vedea de asemenea, cu privire la același context, Ordonanța președintelui Tribunalului din 20 iulie 2016, Directorul general al OLAF/Comisia (T-251/16 R, nepublicată, EU:T:2016:424, punctele 10-16), precum și, într-un alt context, Hotărârea Tribunalului Funcției Publice din 13 ianuarie 2010, A și G/Comisia (F-124/05 și F-96/06, EU:F:2010:2, punctul 60).

guvernatorilor BCE⁷⁹, pare de altfel logic ca aceștia să nu poată face obiectul urmăririi penale care implică măsuri precum cele adoptate de KNAB împotriva domnului Rimšēvičs, și anume plasarea în arest preventiv sau inspecții⁸⁰, în lipsa adoptării unei decizii de ridicare a imunității de către Consiliul guvernatorilor.

145. Imunitatea conferită membrilor Consiliului guvernatorilor prin Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene trebuie deosebită de protecția împotriva eliberării din funcție de care beneficiază guvernatorii băncilor centrale naționale în temeiul Statutului SEBC și al BCE. Astfel, în situația eliberării din funcție a unui guvernator, independența sa este garantată de articolul 14.2 din statutul menționat, care prevalează în calitate de *lex specialis* asupra dispozițiilor generale ale Protocolului nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene. În cazul în care condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE sunt îndeplinite – aspect a cărui verificare revine, dacă este cazul, Curții –, un guvernator poate fi, așadar, eliberat din funcție fără a fi necesar să se adopte și o decizie referitoare la ridicarea imunității sale. Prin urmare, încălcarea dispozițiilor Protocolului nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene nu poate fi invocată, ca atare, împotriva deciziei de eliberare din funcție a unui guvernator în cadrul unei acțiuni întemeiate pe articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE.

146. Totuși, imunitatea conferită guvernatorilor de Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene îi protejează împotriva urmăririlor penale inițiate independent de o decizie de eliberare din funcție, anterior adoptării acesteia⁸¹ sau chiar în ipoteza retragerii unei astfel de decizii în urma contestării sale în fața Curții. Prin urmare, o asemenea imunitate s-ar putea dovedi pertinentă în cadrul unei acțiuni privind decizia de eliberare din funcție a unui guvernator în cazul în care probele prezentate de statul membru în cauză în susținerea acestei decizii ar fi fost obținute cu încălcarea acestei imunități.

147. În speță, este cert că nu este necesar să se ridice problema admisibilității probelor eventual obținute cu încălcarea imunității domnului Rimšēvičs înainte de eliberarea sa din funcție, întrucât, în orice caz, Republica Letonia nu a prezentat probe, astfel încât nu este necesar să se statueze cu privire la motivul domnului Rimšēvičs întemeiat pe încălcarea Protocolului nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene.

148. În schimb, imunitatea conferită domnului Rimšēvičs prin protocolul menționat ar putea redeveni pertinentă în ipoteza în care acesta ar fi reintegrat în funcție în urma unei hotărâri a Curții prin care se constată că nu erau îndeplinite condițiile pentru eliberarea sa din funcție.

149. În această privință, BCE arată, desigur, că imunitatea conferită domnului Rimšēvičs prin Protocolul nr. 7 privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene privește numai actele îndeplinite în calitatea sa de membru al Consiliului BCE, în timp ce actele care i-ar fi reproșate de autoritățile letone ar fi fost îndeplinite de domnul Rimšēvičs în simpla sa calitate de guvernator al Băncii Letoniei. Astfel, printre altele, banca în favoarea căreia se pretinde că ar fi acționat domnul Rimšēvičs, Trasta Komerbanka, ar fi fost supusă supravegherii prudențiale directe a Comisiei Piețelor Financiare și de Capital. Prin urmare, această bancă nu ar fi făcut obiectul niciunei decizii prudențiale din partea BCE, cu excepția deciziei referitoare la retragerea autorizației acesteia adoptată în anul 2016. În plus, această decizie nu ar fi fost pregătită de Consiliul guvernatorilor și ar fi fost adoptată de acesta doar în cadrul unei proceduri privind lipsa de obiectii, care nu necesită un acord expres din partea membrilor săi⁸².

79 A se vedea punctele 5, 76 și 101 din prezentele concluzii.

80 A se vedea punctele 16, 17 și 129 din prezentele concluzii.

81 Prin urmare, nu este exclus ca KNAB să fi trebuit, înainte să inițieze ancheta cu privire la domnul Rimšēvičs la 15 februarie 2018, înainte de a efectua inspecții sau cel puțin înainte de a-l aresta pe domnul Rimšēvičs la 17 februarie 2018 (a se vedea punctul 16 din prezentele concluzii), să solicite ridicarea imunității acestuia din urmă Consiliului guvernatorilor BCE.

82 În conformitate cu articolul 26 alineatul (8) din Regulamentul nr. 1024/2013 (a se vedea nota de subsol 5 din prezentele concluzii).

150. Cu toate acestea, Consiliul guvernatorilor BCE este, în conformitate cu Regulamentul nr. 1024/2013 și în pofida obiecției BCE reproduse la punctul anterior, cel puțin asociat supravegherii prudentiale a instituțiilor de credit precum Trasta Komerbanka și responsabil cu luarea deciziilor referitoare la autorizarea acestora. Prin urmare, având în vedere faptele reproșate domnului Rimšēvičs de KNAB⁸³, nu se poate exclude de la bun început că ancheta KNAB, precum și, de acum, ancheta procurorului din cadrul Biroului Procurorului general al Republicii Letonia privesc de asemenea acte îndeplinite de domnul Rimšēvičs în exercitarea funcțiilor sale de membru al Consiliului guvernatorilor BCE.

3. Cu privire la încălcarea invocată a dreptului leton

151. Domnul Rimšēvičs arată că, prin faptul că i-a impus măsuri preventive prin decizia din 19 februarie 2018, KNAB a încălcat Legea privind Banca Letoniei, precum și Codul de procedură penală leton.

152. Pe de o parte, KNAB ar fi încălcat Legea privind Banca Letoniei, adoptată pentru a transpune dispozițiile pertinente ale TFUE, întrucât aceasta nu ar permite eliberarea din funcție a guvernatorului Băncii Letoniei decât în anumite cazuri bine definite și numai prin intermediul unei decizii adoptate de Parlamentul Republicii Letonia.

153. Pe de altă parte, KNAB ar fi încălcat Codul de procedură penală leton, deoarece condițiile prevăzute pentru impunerea unor măsuri preventive, și anume riscul ca o persoană să împiedice ancheta sau să săvârșească alte infracțiuni, nu ar fi fost îndeplinite în ceea ce îl privește pe domnul Rimšēvičs. Astfel, domnul Rimšēvičs ar fi cooperat în mod activ cu anchetatorii încă de la început. În plus, în cadrul competențelor sale în calitate de guvernator al Băncii Letoniei, domnul Rimšēvičs nu ar dispune în orice caz de prerogativele necesare pentru a exercita, astfel cum i se reproșează, o influență în favoarea unei anumite bănci. În sfârșit, arestarea domnului Rimšēvičs ar fi fost nelegală, întrucât condițiile prevăzute de Codul de procedură penală pentru a putea proceda la o astfel de arestare nu ar fi fost nici ele îndeplinite.

154. Mai întâi, trebuie menționat, pentru orice eventualitate, că, în speță, Curtea este sesizată numai în privința măsurilor preventive impuse de KNAB domnului Rimšēvičs prin intermediul deciziei din 19 februarie 2018, care nu includ arestarea acestuia din urmă. Prin urmare, Curtea nu este chemată să examineze legalitatea arestării domnului Rimšēvičs⁸⁴.

155. În continuare, motivele întemeiate pe încălcarea dreptului leton trebuie înlăturate fără a fi necesară examinarea de către Curte a temeiniciei lor.

156. Astfel, admisibilitatea eliberării din funcție a unui guvernator al unei bănci centrale trebuie să fie apreciată numai în raport cu dreptul Uniunii și în special cu condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, care trebuie să fie interpretate în mod autonom pentru a asigura aplicarea lor uniformă⁸⁵.

⁸³ A se vedea punctul 99 din prezentele concluzii.

⁸⁴ Domnul Rimšēvičs arată, fără alte detalii, că arestarea sa a făcut obiectul unei acțiuni la nivel național care a fost respinsă pentru motive de formă și că pregătește o acțiune în fața Curții Europene a Drepturilor Omului pentru privare de libertate nejustificată.

⁸⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea din 29 aprilie 1982, Pabst & Richarz (17/81, EU:C:1982:129, punctul 18), Hotărârea din 11 iulie 2006, Chacón Navas (C-13/05, EU:C:2006:456, punctul 40), și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Associazione Italia Nostra Onlus (C-444/15, EU:C:2016:978, punctul 66).

157. Prin urmare, în cazul în care condițiile prevăzute de aceste dispoziții sunt îndeplinite – aspect a cărui verificare revine, dacă este cazul, Curții – un guvernator al unei bănci centrale naționale poate fi eliberat din funcție independent de eventualele condiții prevăzute, pe de altă parte, de dreptul național pentru o asemenea eliberare din funcție. În schimb, în cazul în care aceste condiții nu sunt îndeplinite, un guvernator al unei bănci centrale nu poate fi eliberat din funcție, chiar dacă condițiile prevăzute sau procedurile instituite de dreptul național în acest scop ar fi fost respectate.

158. Aspectul dacă un guvernator al unei bănci centrale este eliberat din funcție prin intermediul procedurii „oficiale” prevăzute în acest scop de dreptul național respectiv sau prin intermediul unei alte măsuri este, așadar, lipsit de relevanță în scopul aprecierii admisibilității unei asemenea eliberări din funcție în raport cu dreptul Uniunii. Aceasta este situația cu atât mai mult cu cât, astfel cum s-a menționat deja⁸⁶, noțiunea de eliberare din funcție în sensul articolului 14.2 din Statutul SEBC și al BCE este o noțiune autonomă a dreptului Uniunii care nu este legată de forma unei măsuri sau de statutul acesteia în dreptul național, ci de conținutul său și de efectele sale concrete.

159. În plus, astfel cum s-a menționat, de asemenea, deja⁸⁷, în cazul în care există probe suficiente pentru a demonstra că sunt îndeplinite condițiile materiale prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea din funcție a unui guvernator, trebuie să fie posibilă suspendarea temporară din funcție a unui astfel de guvernator în așteptarea rezultatului unei proceduri penale sau al punerii în aplicare a procedurii „oficiale” de eliberare din funcție prevăzute de dreptul național.

160. Rezultă din ceea ce precedă că motivul domnului Rimšēvičs întemeiat pe încălcarea Legii privind Banca Letoniei și a Codului de procedură penală leton este inoperant și trebuie, prin urmare, să fie înlăturat.

D. Concluzie intermediară

161. Astfel cum s-a arătat deja⁸⁸, din examinarea prezentelor cauze rezultă că Republica Letonia nu a prezentat niciun element de probă de natură să ateste realitatea faptelor reproșate domnului Rimšēvičs. Curtea se află, așadar, în imposibilitatea de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE pentru eliberarea domnului Rimšēvičs din funcția sa de guvernator al Băncii Letoniei.

162. În aceste condiții, în conformitate cu ceea ce s-a precizat mai sus cu privire la natura prezentelor acțiuni⁸⁹, trebuie să se constate că, prin eliberarea din funcție a domnului Rimšēvičs fără a demonstra că sunt îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 14.2 din Statutul SEBC și al BCE, Republica Letonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestei dispoziții.

VI. Cheltuielile de judecată

163. Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

164. Rezultă din motivele enunțate mai sus că Republica Letonia este partea care a căzut în pretenții în prezentele cauze.

⁸⁶ A se vedea punctul 77 din prezentele concluzii.

⁸⁷ A se vedea punctele 119-122 din prezentele concluzii.

⁸⁸ A se vedea punctele 140-142 din prezentele concluzii.

⁸⁹ A se vedea punctele 52-68 din prezentele concluzii.

165. În plus, în cauza C-238/18, BCE a solicitat obligarea Republicii Letonia la plata cheltuielilor de judecată. Prin urmare, este necesar ca Republica Letonia să fie obligată să suporte propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată ale BCE în cauza C-238/18. Acest lucru este valabil de asemenea pentru cheltuielile de judecată efectuate în temeiul procedurii privind măsurile provizorii care a dus la pronunțarea Ordonanței vicepreședintelui Curții din 20 iulie 2018 (C-238/18 R, nepublicată, EU:C:2018:581), în care s-a dispus ca cererea privind cheltuielile de judecată să fie soluționată odată cu fondul.

166. În schimb, în cauza C-202/18, domnul Rimšēvičs nu a solicitat obligarea Republicii Letonia la plata cheltuielilor de judecată, după cum nici Republica Letonia nu a solicitat obligarea domnului Rimšēvičs la plata cheltuielilor de judecată. Prin urmare, în lipsa unei cereri privind cheltuielile de judecată, se impune să se decidă ca fiecare parte să suporte propriile cheltuieli de judecată în cauza C-202/18⁹⁰.

VII. Concluzie

167. Având în vedere ceea ce precedă, propunem Curții să statueze după cum urmează în cauza C-202/18:

1. Prin faptul că i-a interzis domnului Ilmārs Rimšēvičs să își exercite funcția de guvernator al Latvijas Banka (Banca Letoniei) prin decizia Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției, Letonia) din 19 februarie 2018, Republica Letonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 14.2 din Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene.
2. Domnul Ilmārs Rimšēvičs și Republica Letonia suportă, fiecare, propriile cheltuieli de judecată.

168. În plus, propunem Curții să statueze după cum urmează în cauza C-238/18:

1. Prin faptul că i-a interzis domnului Rimšēvičs să își exercite funcția de guvernator al Latvijas Banka (Banca Letoniei) prin decizia Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (Biroul pentru Prevenirea și Combaterea Corupției, Letonia) din 19 februarie 2018, Republica Letonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 14.2 din Protocolul nr. 4 privind Statutul Sistemului European al Băncilor Centrale și al Băncii Centrale Europene.
2. Republica Letonia suportă propriile cheltuieli de judecată, precum și cheltuielile de judecată efectuate de Banca Centrală Europeană, inclusiv pe cele aferente procedurii privind măsurile provizorii.

⁹⁰ O parte poate fi obligată efectiv la plata cheltuielilor de judecată numai în cazul în care se solicită în mod expres aceasta (a se vedea Hotărârea din 9 iunie 1992, Lestelle/Comisia, C-30/91 P, EU:C:1992:252, punctul 38, și Hotărârea din 29 aprilie 2004, Parlamentul/Ripa di Meana și alții, C-470/00 P, EU:C:2004:241, punctul 86). În absența unei cereri privitoare la cheltuielile de judecată, Curtea face astfel, chiar în lipsa desistării, o aplicare prin analogie a alineatului (4) al articolului 141 („Cheltuielile de judecată în caz de desistare”) din Regulamentul de procedură, potrivit căruia, „[i]n absența unei cereri privitoare la cheltuielile de judecată, fiecare parte suportă propriile cheltuieli” [a se vedea, cu privire la articolul 69 alineatul (5) al treilea paragraf din Regulamentul de procedură din 19 iunie 1991, Hotărârea din 6 octombrie 2005, Scott/Comisia (C-276/03 P, EU:C:2005:590, punctul 39); a se vedea de asemenea Ordonanța președintelui Curții din 6 octombrie 2015, Comité d’entreprise SNCM/Comisia (C-410/15 P(I), EU:C:2015:669, punctul 22)].